

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»

Гуманітарний факультет

Кафедра історії

Кваліфікаційна робота

на тему **«Становлення монастиря святого Герарда в Кохавині в контексті
відновлення Згромадження найсвятішого Ізбавителя в Україні після 1989
року»**

Виконала студентка 4 курсу, групи ГІС20/Б
Галузі знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальності 032 Історія та археологія
Освітньої програми «Історія»
Освітній ступінь Бакалавр
Василишин Ю. П.
Керівник *Олег Турій, к.і.н.,*
Директор Інституту історії Церкви УКУ
Рецензент

Львів – 2024 року

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Кохавина у радянський період.....	8
1.1. Редемптористи у підпіллі.....	8
1.2. Руйнація обителі радянською владою.....	15
РОЗДІЛ II. Відродження святині.....	22
2.1. Реставраційні процеси храмової споруди.....	22
2.2. Створення та розвиток монастиря святого Герарда.....	32
2.3. Сестри Згромадження Пресвятої Богородиці Фатімської УГКЦ.....	35
РОЗДІЛ III. Соціальна складова праці редемптористів у відновленій обителі.....	41
3.1. Участь вірян у розвитку обителі.....	41
3.2. Взаємодія Згромадження Найсвятішого Ізбавителя з вірними.....	44
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	53
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність обраної теми даної кваліфікаційної роботи обумовлена великим зацікавленням релігійною проблематикою серед дослідників та широкої громадськості у зв'язку з процесами бурхливого відродження релігійного життя в Україні після десятиліть радянських переслідувань і атеїстичної пропаганди. На фоні великої кількості праць, присвячених головно церковно-державним та міжконфесійним взаєминам, явно бракує досліджень феноменів масової релігійності, діяльності окремих сакральних об'єктів та повсякденного життя вірян. Одним із прикладів такого дослідження є аналіз історичного контексту функціонування місць масового збору вірян, розглядаючи їх крізь призму мікроісторії та з опорою на усноїсторичні джерела. Кохавинський паломницький осередок цікавий тим, що він має давню традицію як римо-католицька святиня, яка була націоналізована і спрофанована в радянський період, та згодом відновлена як греко-католицький монастир і місійний осередок. Окрім того, дослідження Кохавини є важливим для доповнення відомостей про діяльність Згромадження Найсвятішого Ізбавителя в Україні та гармонійно впишеться у ширшу історію Української Греко-Католицької Церкви, зокрема у вивченні долі релігійних інституцій в часи радянського панування та в період демократичної трансформації.

Тож, виходячи із вищенаведеної актуальності, **мета дослідження** полягає у зборі й систематизації фактографічних матеріалів про долю Кохавинської обителі в період панування на території України тоталітарного радянського режиму та подальшого відновлення й відбудову монастирського комплексу під опікою Згромадженням Найсвятішого Ізбавителя.

У виконанні роботи було поставлено наступні **завдання**:

- окреслити міру дослідженості даної теми, використовуючи наявні публікації та джерельні матеріали;
- розширити джерельну базу для дослідження проведенням й опрацюванням інтерв'ю з причетними особами;

- подати загальний опис діяльності Згромадження Найсвятішого Ізбавителя у різні періоди;
- описати стан Кохавинської обителі під час перебування України у складі Радянського Союзу, а УГКЦ у підпіллі;
- відобразити процеси відбудови й розвитку обителі та парафії протягом усього часу перебування у ній отців редemptористів;
- охарактеризувати форми залучення вірян до розвитку Кохавинської обителі як паломницького осередку.

Об'єктом дослідження є храм та комплекс монастиря святого Герарда у Кохавині.

Предмет дослідження є обставини та процеси, які супроводжували відновлення обителі після її руйнації радянською владою.

Хронологічні межі дослідження визначаються часовими рамками від 1946 року, коли Українська Греко-Католицька Церква була фактично заборонена радянською владою, до її виходу з підпілля після 1989 року та розбудови церковних структур до 2024 року включно. Крім того, з метою з'ясування причин та наслідків багатьох сучасних подій, у праці коротко представлено попередній історичний контекст, який мав безпосередній вплив на відродження монастиря в Кохавині та долю причетного кола людей.

Географічне поле дослідження – сучасне селище міського типу Гніздичів, що на Львівщині, частиною якого і є Кохавина.

Стан дослідження: Історії Кохавинської святині присвячено вельми мала кількість робіт. Властиво, через те, що Кохавина славилась як великий Марійський центр саме серед польського населення та займала виняткову позицію у релігійному просторі римо-католиків, більшість публікацій про Кохавину присвячена дорадянському періоду та написані польською мовою. В українській історіографії досі не знайшлося дослідника/-ці, які б глибинно розкрили проблемні питання відновлення святині, тож дана робота претендує на першість.

Найбільш об'ємним описом історичного фону святині є напрацювання отця-єзуїта Станіслава Кельба «*Matka dobrej drogi*»¹, яка вийшла друком у 1999 році. Це праця, яка подає інформацію про історію виникнення Кохавинської святині та культу Богородиці, його еволюцію від перших документацій та до вивезення чудотворного образу на територію Польщі, спочатку у Стару Весь, потім – у Глівіце.

Дещо вужчу тематику для своїх досліджень обрав інший польський дослідник Максиміліан Сас, який у своїй статті «*Świat postrzegany z perspektywy miraculum*»² проводить глибинний аналіз задокументованих і збережених в архіві єзуїтського монастиря у Кохавині див, вчинених ласкою Чудотворного образу.

Наступний період, від 40-х років ХХ століття до початку ХХІ століття історично-описових матеріалів зовсім немає.

Наповненням історіографічної бази про Кохавинську святиню у пострадянський період займаються отці-редемптористи. Праці зводяться, здебільшого до невеликих за обсягом книг, написаних на базі матеріалів вищезгаданих польських дослідників та подальшого опису особистого досвіду залученості до життя святині в сучасності.

Таким чином, для сучасного українського дослідника важливим є не лише критичне переосмислення наративу польської історіографії про римо-католицький період функціонування святині, але й доповнення джерельної бази про її подальшу долю для нових аналітичних результатів з перспективи сьогодення.

Джерельну базу дослідження складають усноісторичні матеріали з інтерв'ю отців-редемптористів й мешканців околиць Кохавини, які були безпосередньо залучені до ряду подій, висвітлених у праці. Кількість опитаних респондентів – 10, серед яких 4 єпископа, 4 священника й 2 парафіянки. Інтерв'ю проведені за оригінальним питальником авторки, що дозволяє дізнатися й висвітлити

¹Stanisław Kielb «*Matka Dobrej Drogi*». Kraków: Wydawnictwo WAM, 1999.

²M. Sas. «*Świat postrzegany z perspektywy miraculum. Analiza kochawinskiich zapisek o cudach*». TeKa Historyka 43, 2011.

глибинні контексти, обставини різного плану процесів, що супроводжують відновлення Марійського центру. Кризь призму суб'єктивних уявлень респондентів відтворюється детальна історична панорама, із притаманним емоційним забарвленням, яке надає та чи інша особа.

Методи дослідження: У даному дослідженні, основним чином, застосовується описовий метод. Окрім того, беручи до уваги основну джерельну базу, а саме матеріали інтерв'ю, було використано методіку усноісторичного дослідження з елементами мікроісторії.

Структура роботи: Дана праця складається із трьох розділів. Перший розділ слугує для введення у макроісторичний контекст подій, де у першому підрозділі є опис характеру Згромадження Найсвятішого Избавителя, його історії та харизми. Авторка надає інформацію про функціонування східної вітки чину редемптористів у час підпілля УГКЦ та до моменту легалізації Церкви, використовуючи яскраві приклади життя монахів згромадження, котрі в особливий спосіб залучались до відбудови Кохавини. Властиво, другий підрозділ першого розділу подає інформацію про долю великого відпустового центру в руках комуністичної влади, розглядаючи процеси нищення та знеславлення обителі.

У другому розділі висвітлено основні аспекти розбудови Кохавинської святині з моменту надання «опіки» над нею отцям-редемптористам. На основі інтерв'ю було відображено цикл реставрації храмової споруди та одночасне створення монастиря святого Герарда. Окремо виділено також участь Згромадження сестер Пресвятої Богородиці Фатімської, основна роль яких полягає у допомозі спільноті редемптористів у всіх сферах ревіталізації монастирського комплексу.

У третьому розділі подається характеристика соціального середовища функціонування святині та взаємодії вірян й духовенства, розглядаючи це і з сторони вірних, і з сторони спільноти монастиря.

У висновках згруповані основні підсумки дослідження. Також було використано фотоматеріали й подано список настоятелів Кохавинського

монастиря від заснування до сьогодення, проведено низку інтерв'ю з подальшим використанням отриманих матеріалів. Загальний список використаних джерел та літератури налічує 42 позиції.

РОЗДІЛ I. Кохавина у радянський період

1.1. Редемптористи у підпіллі

«Велике у Нього відкуплення» – уривок із 129 Псалма, що є офіційним гаслом Згромадження Найсвятішого Ізбавителя (редемптористів – ЗНІ), заснованого святим Альфонсом Марія де Лігуорі у 1732 році на півдні Італії, а саме у місті Скаля.³ Походження назви згромадження від латинського *redemptor* – відкупитель. Сама ж назва вміщує у собі головний сенс та місію, яка була надана ченцям цього згромадження – нести відкуплення. Місійність є однією із основних складових харизми редемптористів як чернечого ордену і полягає у тому, щоб доносити та проповідувати Слово Боже серед найбільш занедбаних та упущених, серед тих, хто найбільше потребує Слова.⁴

Перші свої місії редемптористи проводили в околицях Неаполя, у віддалених населених пунктах, дрібних громадах, високо в горах для пастухів, стрімко розповсюджуючи свою місію по всій території Апеннінського півострова. Згодом, від 1785 року, в ході місії нововисвячені отці Климент Гобсбаум і Тадей Гюбл розпочали заснування нових домів північніше від Італії.⁵ Редемптористська місія поширилась на землі Австрії, Німеччини, Швейцарії та Польщі.⁶ На теперішній час монастирі Згромадження є у 77-ми країнах світу.⁷

Редемптористи східного обряду з'явилися, більшою мірою, завдяки українській діаспорі в Канаді. У 1906 році бельгієць отець Ахіль Деляре, з благословення Римського Апостольського Престолу, змінив латинський обряд на візантійський для подальшого виконання місій та пастирської опіки серед українців греко-католиків у Канаді.⁸ Саме його плідна пасторальна діяльність

³Про заснування редемптористів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/zasnuvannya>.

⁴Харизма редемптористів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/pro-redemptorystiv/haryzma-redemptorystiv>.

⁵Wuest, Joseph. «Redemptorists.» The Catholic Encyclopedia. Vol. 12. New York: Robert Appleton Company, 1911. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.newadvent.org/cathen/12683a.htm>.

⁶Там само.

⁷Про заснування редемптористів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/zasnuvannya>.

⁸Історія Львівської провінції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/pro-redemptorystiv/istoriya-l-vivs-koi-provincii>.

стала для багатьох бельгійських редемптористів спонукою до наслідування його прикладу.

З огляду на це, митрополит Андрей Шептицький, який під час Євхаристійного конгресу в Монреалі у 1910⁹ році проводив візитацію українських емігрантських громад Канади й бачив активну залученість бельгійських редемптористів до духовного провадження цих громад, почав плекати ідею про запрошення Згромадження Найсвятішого Ізбавителя до Галицької митрополії. Зрештою, у 1913, після офіційного укладання угоди між митрополитом Шептицьким та архимандритом ЗНІ отцем Патриком Мюрреєм, яку затвердила Конгрегація у справах віри,¹⁰ розпочалось місійне служіння бельгійських редемптористів на західноукраїнських теренах. Перша місійна група оселилась у літній митрополичій резиденції, що в Уневі.¹¹ Після прийняття ними візантійського обряду, властиво, була утворена східна вітка Згромадження Найсвятішого Ізбавителя.

Українська спільнота редемптористів стрімко розвивалась за сприяння митрополита Шептицького, не дивлячись, навіть, на труднощі й виклики, пов'язані з Першою світовою війною. Зокрема 1918 рік був визначним у тому плані, що у Згромадження з'явився перший монастир на околицях Львова – у Збоїськах,¹² що значною мірою розширювало можливості для виконання редемптористами головної харизми та проведення місійної діяльності серед широких верств українського населення. А вже у міжвоєнний період мережа монастирів так розширилась, що дало змогу їх об'єднати їх в Львівську віце-провінцію та подбати про відкриття ювенату та студентату для подальшого плекання покликань.

⁹Історія Львівської провінції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/pro-redemptorystiv/istoriya-l-vivs-koi-provincii>.

¹⁰Там само.

¹¹М. Бубній. «Редемптористи візантійського обряду у Львівській митрополії УГКЦ в 1913-1939 роках» / Львів, 2003, с. 1.

¹²Історія Львівської провінції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/pro-redemptorystiv/istoriya-l-vivs-koi-provincii>.

Динамічний розвиток Згромадження перервала Друга світова війна, коли у вересні 1939 року за таємним протоколом до пакту Молотова-Ріббентропа західноукраїнські землі відійшли у володіння Радянському Союзу.

Вже за час першої радянської окупації, котра тривала до червня 1941 року, комуністична влада розпорядилась конфіскувати приміщення, які були у власності монастирів й церков, тим самим, оголошуючи їх так званим «всенародним достатком».¹³ Зачасту, в таких умовах, самі храмові споруди продовжували виконувати свою функцію як місця зібрання вірян для спільної молитви, хоча самі настоятелі церков та й, загалом, духовенство уже підлягало під жорсткий контроль з боку радянських сил.¹⁴

Доля монастирів отців Чину Найсвятішого Ізбавителя, про які збереглись свідчення, склалась наступним чином: монастирі у місті Львів, а саме, на Голоско та Збоїськах були конфісковані та реорганізовані у казарми;¹⁵ знову ж, у Львові за адресою вулиця Зибликевича й у містах Ковель та Тернопіль монастирські приміщення конфісковували.¹⁶

У 1946 було скликано Львівський псевдособор, який ухвалив рішення про ліквідацію УГКЦ, тож Церква перейшла у підпілля. У такому становищі відбувся ряд кардинальних змін у Згромадженні Найсвятішого Ізбавителя, зокрема громаду бельгійських редемптористів було відіслано до Бельгії¹⁷, а багато монахів було заарештовано. Проте, нові реалії не стояли на заваді перед духовенством у провадженні своєї пасторальної діяльності, місіонерства, плекання нових покликань, щоправда, у зовсім нових та вельми складних обставинах. Попри постійну загрозу репресій та ув'язнень, під пильним наглядом органів КДБ монахи ревно служили своїй місії, виконуючи головну харизму.

Серед редемптористів, які стали жертвами репресивної політики радянської влади є четверо отців, яких згодом включили до лику блаженних, а саме владика

¹³Правда про унію. Документи і матеріали / за ред. В. Ю. Маланчук, Львів: Каменярь 1968, с. 291-292.

¹⁴Інтерв'ю з вл. Филимоном Курчабою, від 04.1994, м. Львів // Архів Інституту історії Церкви (далі – АІЦ), П-1-1-142, с.5.

¹⁵М. Щудло, ЧНІ // Ювілейний Альманах ОО. Редемптористів Східного Обряду 1906-1956, Йорктон 1956, с.100.

¹⁶М. Щудло, ЧНІ // Ювілейний Альманах ОО. Редемптористів... с.100.

¹⁷Інтерв'ю з отцем Миколою Волосянком ЧНІ, від 14.06.1993, м. Львів // АІЦ, П-1-1-151, с.2.

Миколай Чарнецький, владика Василиль Величковський, отець Іван Зятник та отець Зенон Ковалик. Долі багатьох із них склалась таким чином, що значну частину свого священничого служіння вони провадили в умовах ув'язнення, адже душпастирство серед в'язнів та полонених мало велике значення для підтримання як і духовного становища людей, які, зачасту, самі просили отців про моральні та християнські настанови, так і для особистого розуміння монахами потреби й доцільності саме в цих умовах виконувати пасторальну місію.

Зокрема, важливо розглянути функціонування душпастирської діяльності редemptористів у часи підпілля УГКЦ саме на прикладі знакових для Кохавини та її відродження осіб. Тож перший, до життєвого досвіду кого варто звернутися – отець Микола Волосянко, відомий серед вірян як Кохавинський старець. Отець Уродженець села Старий Лисець. Увесь шлях свого покликання до монашества майбутній отець проходив вже у часи підпілля УГКЦ. Спершу участь у реколекціях, приватне навчання під проводом католицьких священників, самоосвіта, а згодом, дияконські та священничі свячення з рук владика Миколая Чарнецького у жовтні 1957-го року.¹⁸ Важливо наголосити на цікавому аспекті з біографії отця Миколи – у монастир редemptористів він прийшов уже як священник. Така практика не була чимось незвичайним, адже у тих умовах, в яких перебувала Церква та її вірні, був відчутний брак молодих священників, тому, досить часто молоді люди, котрі прагнули присвятити своє життя священничому служінню, проходили навчання, так би мовити, і екстерном і в екстремальних умовах.¹⁹ Подальша доля нововисвячених священників могла скластись таким чином: деякі залишалися світськими отцями, приймаючи або не приймаючи целібат, інші ж уже після свячень вступали в монастир того чи іншого згромадження, проходячи повний шлях навчання та формування від новіціату до вічних обітів, як це і було у випадку отця Миколи Волосянка.²⁰

¹⁸Інтерв'ю з отцем Миколою Волосянком ЧНІ // АПЦ, П-1-1-151, с. 2.

¹⁹Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ, від 15.02.2024, м. Львів // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

²⁰Інтерв'ю з отцем Миколою Волосянком ЧНІ // АПЦ, П-1-1-151, с. 3.

Душпастирювання отця Миколи у підпіллі – яскраве відображення загального стану життя Церкви та діяльності її духовенства. Своє священиче служіння як отець Микола, так і всі редемптористи та інше духовенство старанно маскували під звичайне цивільне життя. Жили богопосвячені особи, зачасти, зовсім малими спільнотами у звичайних домівках чи квартирах, де і відправляли богослужіння та місії/реколекції. Душпастирював отець і в лікарні, на прохання сестер-монахинь, які там працювали. Найчастіше, просили про можливість сповіді важкохворих, духовних настанов та уділення Євхаристії і Єлеопомазання.²¹ Звісно, в таких умовах, була перманентна загроза і страх переслідування, постійні погрози, ризик ув'язнення.

Отця Миколу Волосянка ув'язнили у 1970 році. Попередньо проводились обшуки в домі отця у Старому Лисці через донос про зберігання релігійної літератури й атрибутики. Під час обшуків не вдалося виявити жодних богослужбових речей, проте, через «активну протидію слідству» отця було арештовано та, в подальшому, ув'язнено. Ось, власне, як це описує сам ієромонах:

Той суд дуже скоро відбувся якось. Вони то всьо позбирали той матеріал. Головна провина, що я, ніби, опирався радянській владі, чи образив представника влади, не підкорившись йому. Так і записано в вирокі, що я вчинив галас, не підкорився. Обзивав його хуліганом. Мене засудили і дали до камери загальної. До сотої камери, так званої. Там було дуже багато, може, коло шістдесят чоловік. Велика камера, бувша каплиця. Там я просидів аж до 2-го жовтня...²²

Зрештою, отець Микола перебував в ув'язненні в період з 1970 по 1973 рік, спершу в таборі загального режиму неподалік Коломиї, а згодом вже як робітник гумового заводу в Чернівцях.²³ Протягом всього часу, ревно виконував душпастирську місію, попри всі перешкоди та незгоди знаходив шляхи як проводити богослужіння та приймати Святе Причастя, приготоване власноруч із хліба з родзинками.²⁴

²¹Інтерв'ю з отцем Миколою Волосянком ЧНІ // АПЦ, П-1-1-151, с. 4.

²²Там само, с. 8.

²³Там само, с. 9-13.

²⁴Там само, с. 10.

Не менш важливим для розуміння контексту плекання покликань у Згромадженні є приклад отця Петра Мірчука, який в інтерв'ю поділився власним досвідом духовного розвитку та душпастирювання в умовах підпілля. Петро Мірчук, який зростав у родині активних греко-католиків, вперше познайомився з редемптористами в часі однієї з підпільних місій отців у Стрию, яка і стала спонукою до вступу в монастир. Звичною практикою серед духовенства підпільної Церкви було надавати рекомендації стосовно осіб, котрі могли б в подальшому прийняти священничий сан. Звісно, у таких справах потрібна була максимальна обережність, щоб не натрапити на радянські спецслужби. У випадку з отцем Петром, йому самому поступила пропозиція від отців редемптористів про можливість піти в кандидатуру згромадження. Через його активну залученість до підпільних місій та богослужінь, в тому числі у колишніх криївках УПА²⁵ (див. Додаток 3), попередньо встановлені контакти із духовенством та вже давно отриманий кредит довіри, жодних проблем із вступом у кандидатуру редемптористів для отця Петра не виникло. Тож, в подальшому, проходячи військову службу, навчаючись в університеті, працюючи, Петро Мірчук паралельно плекав своє монаше покликання у кандидатурі, новіціяті та студентаті в Згромадженні редемптористів.²⁶

Варто наголосити на тому, що, духовенство УГКЦ в часи лихоліть максимально активно намагалось плекати нові покликання серед молоді, в першу чергу, для «омолодження» Церкви. І такі дії мали ланцюгову реакцію. Поява молодих священників, часто, ставала великою мотивацією для тих осіб, які мали певні наміри щодо провадження духовного життя, та, маючи, наявний приклад, слідували йому. У монаших чинах нові покликання плекали часто одиночно. Навіть, якщо в один рік приходило декілька кандидатів, то, заради безпеки кожного, всі проходили своє навчання поодинці, але під пильним супроводом старших отців-магістрів.²⁷

²⁵Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

²⁶Там само.

²⁷Там само.

80-ті роки ХХ століття принесли ряд змін, які мали подальший вплив на становище УГКЦ. Активний дисидентський рух, перебудова, наближення тисячолітнього ювілею Хрещення Русі, коли люди вже відважніше молилися та збиралися на масові богослужіння – чинники, які, певною мірою, стали спонукою до дій на шляху до легалізації Церкви. Масові виступи вірян за відновлення УГКЦ вийшли далеко за межі території Української РСР у травні 1989, коли делегація греко-католицьких єпископів та отців, яка складалась із вл. Софрона Дмитерка, владики Филимона Курчаби (тогочасного протоігумена Львівської віце-провінції редemptористів), владики Павла Василика та отців Григорія Сімкайла, Володимира Війтишина (теперішнього митрополита Івано-Франківського), Ігоря Возьняка (теперішнього митрополита Львівського) прибула в Москву.²⁸ Зі свідчень владики Возьняка можемо відобразити обставини прийому та сприйняття духовенства.

Так ми приїхали до Москви, переодягнулися. Ковальов (дисидент) нас там забирає на квартиру, ми переодягнулися у підрясники, габіт я мав і поїхали до прийомної Верховної ради. З'явилися там шестеро в підрясниках, на нас всі так дивились. Ну так домагалися легалізації нашої Церкви. Нас неохоче дуже сприймали, не хотіли нас реєструвати, ще ну потім ми бачили що нас так відштовхують і ми порадилися з Андрієм Ковальовим, ще там був, здається, Микола Муратов. Вони порадили, тому що з нами не хочуть говорити, оголосити голодування, піст.²⁹

Подальші події не залишилися без уваги світової спільноти. Практично одразу американські, французькі, німецькі журналісти сконцентрувалися навколо голодуючої делегації, брали у них інтерв'ю, що сприяло швидкому поширенню інформації в маси. До 18:00 духовенство чекало на реакцію з боку урядовців, коли їх все-ж запросили до прийомної кімнати Верховної ради СРСР, де було підписано голодування. В той же час, приїхало дуже багато поліції, силовиків, підігнали автомобілі і: «ми довідалися, що нас хотіли забрати якраз три по двох в кожен той спеціальний автомобіль, такі бобіки, ВАЗики, щоби нас до психлікарні забрати.» – поділився митрополит Ігор Возьняк.³⁰

²⁸Інтерв'ю з владикою Ігорем Возьняком, від 01.03.2024 // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

²⁹Інтерв'ю з владикою Ігорем Возьняком // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

³⁰Там само.

Проте, перемовини було перенесено на наступний день, що не сильно змінило ситуацію, адже подальшого рішення і тоді не було винесено. В той же час, коли було підписано голодування, також вислали повідомлення до Львова, що спричинило активізацію вірян УГКЦ, і вже за два-три дні безліч вірних із Львова, Івано-Франківська, Тернополя та багатьох інших населених пунктів Заходу України і не тільки вийшли на мирну демонстрацію на Арбаті.

Можливість проведення акції саме такого характеру на вулицях Москви, а не на Галичині, чи Києві, чи, просто, на Українських теренах, надає цій демонстрації унікальних якостей. Адже, можна дійти висновку, що вже на момент 1989-го року загальна атмосфера у Радянському Союзі і Москві, зокрема, набувала певних ліберально-демократичних конотацій, які давали можливість проводити такі акції, як голодна молитва на Арбаті.³¹

Зрештою, мирна маніфестація вірних, які тримали піст та неустанну молитву за легалізацію їхньої Церкви викликала резонанс у світі, тож, питання відновлення УГКЦ було прийнято до розгляду. Зокрема, Михайло Горбачов здійснив візит до Папи Івана-Павла II та в результаті їхніх перемовин був виданий подальший дозвіл реєструвати греко-католицькі церкви.³²

Голодна молитва дала свої плоди – у 1989 році Українська Греко-Католицька Церква вийшла з підпілля. В наступні роки Церква легалізувала і розбудувала свої структури, повертала свої храми та монастирі. В опіку УГКЦ передавались костели, які не були задіяні. Паралельно відбувався перехід православного духовенства в лоно греко-католицьке.³³

В ході процесу повертання церков, редемптористи отримали у свою опіку храм священномученика Йосафата у Львові, а з ним і масивне приміщення, колишню туберкульозну лікарню на вулиці Замарстинівській, де відкрили монастир святого Альфонса. Після довгого періоду клопотань і переговорів, під протекцію редемптористів також передали монастир святого Климентія по вулиці Івана Франка. Тривалими були спроби повернути колишнє монастирське

³¹Інтерв'ю з владикою Ігорем Возьняком // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

³²Там само.

³³Там само.

приміщення на Збоїськах, проте, успіхом вони не увінчалися.³⁴ Таким чином, отримавши і церкви, і монастирські приміщення, Згромадження Найсвятішого Ізбавителя отримало і змогу жити за своєю харизмою – у спільноті.

1.2. Руйнація обителі радянською владою

Одержавлення церковного майна за часів першої радянської окупації дивовижним чином не торкнулося Кохавинської парафії, яка тоді була під опікою отців Товариства Ісуса (єзуїтів). Тож, як храм так і монастир продовжував своє функціонування тим же чином і за радянського окупаційного режиму і, згодом, за німецького.

Проте, зміни торкнулися монастирського комплексу у Кохавині у 1943. З наступом радянської армії ченці єзуїтського ордену, котрі тоді перебували у Кохавині, за розпорядженням єпископа Болеслава Твардовського³⁵ були змушені вивезти чудотворний образ Кохавинської Богородиці, який об'явився на місці заснування обителі у 1646 році³⁶ на територію Польщі, де вона перебуває і до сьогодні.

Навесні 1944 року полякам для евакуації було виділено вантажні вагони. Важливо наголосити на тому, що стараннями капеланів було надано кілька вагонів для перевезення церковного надбання, а, першочергово, ікони Матері Божої. Вночі о. Юзеф Пецух (тодішній парох Кохавини) на місце оригінальної ікони поставив копію з імітацією золотих шат і корон, а оригінал та інші цінні речі таємно занесли до вагонів.³⁷ Таким чином, 23 травня 1944 року чудотворну ікону евакуювали. Доручено це було отцю Мар'яну Брукало і брату Войцеху Пецонці, які надалі вивантажили всі речі в єзуїтському колегіумі у с. Стара Весь.³⁸ Також у вагонах їхало кілька сестер-служебниць зі своїми речами. Через кілька днів, кохавинський парох Пецух зібрав цінні речі, які залишились

³⁴Інтерв'ю з владикою Ігорем Возьняком // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

³⁵Кохавина: становлення святини та функціонування паломницького осередку / Юлія Васишин, Львів, 2023, с. 32-33.

³⁶Там само.

³⁷Там само.

³⁸Там само.

(священничий одяг, монстранції, богослужбовий посуд, деякі образи, килими) і відправив все слідом за чудотворним образом до Старої Весі.³⁹

З остаточним утвердженням тоталітарного радянського режиму на західноукраїнських теренах було розгорнуто процес колективізації та індустріалізації. Зокрема у селищі Гніздичів, частиною якого згодом і стала Кохавина, було збудовано низку великих підприємств аграрно-промислового характеру, а саме інкубаторну станцію та комбикормовий завод. Свою роботу відновили два найбільші виробництва селища – паперова фабрика та спиртовиробний завод.⁴⁰

Також функціонування поновив створений у 1940-му році колгосп імені Кірова.⁴¹ У перші роки після відновлення праці колгоспникам не вистачало приміщень для зберігання дрібної аграрної техніки (плугів, боронів, сівалок), тож було прийнято рішення віддати під ці потреби Кохавинський храм.

В 1950 р. в храмовій споруді зробили пункт зберігання зерна, так звану «колгоспну комору»⁴². Зерно привозили сюди не тільки з Гніздичівського колгоспу, а й з колгоспів, що були розміщені в навколишніх селах. Проте, через те, що основний пункт зберігання зерна був у Жидачеві, який приблизно за п'ять кілометрів від Гніздичева, функціонування такого ж складу було недоцільним. Тому у 1968 р. Було видано розпорядження про побудову приміщень для зберігання льону, які розмістили поряд із костелом (див. *Додаток 4*). Усю сировину зберігали в церкві, що значно вплинуло на зовнішній вигляд споруди.

Завідувачем льонопункту був Григорій Лесюк. У 80-х роках ХХ ст. трапилося дві пожежі в прибудовах для льону. Думки очевидців стосовно причин займання розбіглися: одні стверджували, що це трапилося через несправність електричної системи, інші говорять про те, що це був навмисний підпал або наслідки дій місцевих п'яниць. Ось, що про це каже мешканка

³⁹Кохавина: становлення святині та функціонування паломницького осередку / Юлія Васишин, Львів, 2023, с. 32-33.

⁴⁰Про історію Гніздичева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hnizdychiv.org.ua/community/history/hnizdychiv/>.

⁴¹Там само.

⁴²Інтерв'ю з Галиною Геброю, від 17.02.2024 року, с. Руда // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

селища Гніздичів, вчителька місцевої школи у радянські часи та після проголошення Незалежності, Катерина Фрей:

Одного дня увечері ми на автомобілі їхали до Кохавини провідати батьків чоловіка. Раптова гроза. Ми бачили, як блискавка вдарила у храм (був громовідвід) і пожежа сталася у складі з льоном. Це приміщення було велике, розміщене паралельно з правої сторони від храму. Було дуже страшно. Чоловік кинувся виносити тюки з льоном, а я весь час молилася і плакала.

Мій батько, Лесюк Г. С., Був директором льонопункту. Він ще нічого не знав.

Поліція, пожежні машини з усього району. Льон горів сильно, тому гасили довго, аж до ранку. Частину тюків із льоном винесли. 1990 року льонопункт відновили в інших приміщеннях колгоспу в Гніздичеві.

Вважаю, що ця пожежа — це попередження Небесними Силами, сигнал. Матір Божа Кохавинська не могла більше спостерігати, терпіти. Вона хотіла повернутися на своє місце, обране всевишнім!

Хоч був радянський час, але люди молилися...⁴³

З даних свідчень можна зробити висновок також і про духовність вірян підпільної церкви, а точніше, міцність та непохитність їхньої віри. Не дивлячись ні на загрозу в обличчі комуністичної влади, ні на належність до партії, люди плекали віру та молилися.

Руйнація храмової споруди відбувалася через великий ряд чинників. На зовнішній вигляд костелу сильно впливали погодні умови. Дощ, сніг, сильний вітер значно понижили фасад будівлі, зведеної у 1894 році, а без належного догляду за благоустроєм цей процес був стрімким. Людський фактор, навпаки ж, пагубно впливав на храм. Фатальним став момент зняття хреста із храму у 1954 році. Було надане розпорядження місцевих керівників КП(б)У про ліквідування знаку хреста з «складської будівлі». «І згодився на це Василь Пітула з Лівчиць. Після цього як Пітула виконав це, то в нього в сім'ї почалися проблеми з його сином. Він помішався.»⁴⁴ – розповідає мешканка села Руда Галина Гебра, яка 30 років займала посаду ланкової у місцевому колгоспі.

Через відсутність догляду та жорстку експлуатацію споруди, дах церкви почав протікати. З боку керівництва колгоспу була також спроба повалити вежу храму. Відбувалося це таким чином, що у саме приміщення церкви завезли вантажний автомобіль, для чого попередньо розбили сходи та зняли автентичні

⁴³Свідчення Катерини Фрей, від 16.01.2024, селище Гніздичів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁴⁴Інтерв'ю з Галиною Геброю // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

центральні двері. Коли ж вантажівка опинилась всередині храму, то її причепили тросом до стелі. Декількома різкими рухами автомобіль намагався зруйнувати опору вежі, проте цього так і не вдалося зробити. Наслідком таких дій стала поява масивної тріщини на стелі вздовж усього храму, яка спричинила ще більше протікання даху, лущення штукатурки, руйнування унікальних фресок з ангелами.⁴⁵

Працівникам колгоспу також наказали зробити ремонт, в ході якого передбачалося замальовування унікальних фресок із зображенням янголів на стінах та стелі костелу, а також винести та знищити усі меблі й залишки церковних атрибутів. Проте, пам'ятаючи про долю, яка спіткала Василя Пітулу та його сім'ю після зняття хреста, люди з острахом виконували вказівки. Стіни білили не повністю, а тільки на висоту трохи більшу людського зросту, аргументуючи тим, що фізично не можуть білити вище.⁴⁶ Речі, які розпорядилися знищити, люди ховали у підвал, який за розміром був достатньо великий, щоб вміщувати у собі деякі меблі, ікони і, навіть, статуї з фасаду костелу, які вціліли.⁴⁷

Одного разу вони знайшли чашу для причащення і ложку. Вирішили віднести у Рудянську церкву. Але це робити таємно. І там вона пробула, поки не відкрили монастир. Рудянські люди віддали їх.

Були такі випадки, що люди додому забирали деякі частинки розбитих статуй Матінки Божої, чи Ісуса Христа і дома біля них молилися, бо вірили, що то святі останки і вони допомагають. Викидати їх, як їм підказували, це було гріхом.⁴⁸

Крім того, на храмовій вежі був механізм годинника, який людям також, дивом, вдалося врятувати. Цей механізм було передано до Жидачівського історичного музею.⁴⁹

Частиною колишнього монастирського комплексу була також територія, на якій розміщувалась каплиця, збудована на місці об'явлення чудотворного образу, криниця із цілющим джерелом та будівля школи для дітей з особливими потребами. Капличку було перетворено у склад для побутового приладдя, а

⁴⁵Інтерв'ю з Галиною Геброю // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁴⁶Там само.

⁴⁷Там само.

⁴⁸Там само.

⁴⁹Свідчення Софії Гірняк // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів, 2009.

фасад понівичено, криницю засипали сміттям. Зі свідчень місцевих, скульптури апостолів Петра та Павла, які стояли на двох колонах при вході у храм, було розбито та викинуто у криницю.⁵⁰

Щодо приміщення школи-інтернату, після евакуації сестер-служебниць до Польщі, на основі їх будинку сиріт для дівчат, було створено Кохавинський дитячий будинок. Це був так званий сиротинець. Першим його директором був Доленко.⁵¹ Цей дитячий будинок функціонував у двох монастирських приміщеннях, де було організовано навчальні класи та викладацькі кабінети, а спальний корпус розмістили у приміщенні біля каплиці. У Кохавинському дитячому будинку жили переважно діти-сироти з Дрогобицької області. Навчальна програма включала у себе інтенсивне вивчення шкільної програми, а також активну участь у культурних заходах. До прикладу, зберігся документ⁵² наказу про святкування Першого травня – Дня міжнародної солідарності трудящих, в якому красномовно звеличується Комуністична партія та радянська ідеологія в загальному.

У збережених документах часто можна зустріти заяви, контекст яких висвітлює наявні проблеми освітньої системи даного навчального закладу.⁵³ Не рідко траплялися випадки порушення трудової дисципліни як вихованцями дитячого будинку, так і викладачами та іншими працівниками, через що якість навчання, виховна робота і, навіть, стан приміщень й інвентарю був незадовільним. Дирекція навчально-виховного заходу в таких обставинах часто вдавалась до каральних заходів у виді доган для працівників та виправних робіт для вихованців.

У 1960 р. Кохавина стала частиною селища Гніздичів, відповідно, Кохавинський дитячий будинок перейменовано на Гніздичівський.

⁵⁰Інтерв'ю з Галиною Геброю // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁵¹Наказ № 4/61 по Кохавинському д/б Жидачівського р-ну Дрогобицької області від 18.01.1951 року // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів.

⁵²Наказ № 92 по Гніздичівській допоміжній спецшколі-інтернат від 30.04.1974 року // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів.

⁵³Наказ № 4/61 по Кохавинському д/б Жидачівського р-ну Дрогобицької області // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів.

Через існування однопрофільного дитячого будинку у Самборі і недоцільність утримання однакових навчально-виховних установ, існувала потреба утворити установи іншого спрямування. Тож, у лютому 1963 р. Дитячий будинок у Кохавині перекваліфіковано у Гніздичівську допоміжну спецшколу-інтернат⁵⁴ для дітей з особливими потребами. Дітей-сиріт перевезли до Самбора. Цю новостворену школу фінансував район, а діти, яких поселили сюди, були з різних областей України. Першим директором створеного закладу став Кожухов.⁵⁵

Програма навчання досі залишилася моментами непосильною для деяких учнів, тож викладацьким складом було прийняте рішення спрощувати програму, або ж проводити допоміжні заняття. У 70-х роках директором призначили Лукашенка⁵⁶.

Виходячи з потреби розширення установи, у 1974 р. Було здійснено ряд ремонтних робіт із реконструкції навчальних приміщень та побудови додаткових корпусів.

⁵⁴Наказ № 1 по Гніздичівській допоміжній спецшколі-інтернат від 01.02.1963 року // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів.

⁵⁵Там само.

⁵⁶Наказ № 92 по Гніздичівській допоміжній спецшколі-інтернат // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів.

РОЗДІЛ II. Відродження святині

2.1. Реставраційні процеси храмової споруди

Прошло більше, аніж пів століття руйнації та знеславлення Кохавинської святині. На момент 1989 року, коли УГКЦ вийшла з підпілля, приміщення монастирського комплексу у Кохавині досі підлягали під жорстку експлуатацію як склади колгоспу. Навіть у 1991 році, коли Україна здобула незалежність, а колгосп вже був ліквідований, починання щодо відновлення у Кохавині як релігійного центру не було.

Лиш у 1992 з ініціативи отця Василя Сеніва, пароха церкви у селі Антонівка, що за 10 кілометрів від Кохавини, було розпочато процес реабілітації святині. Справу відновлення отець Василь запропонував двом редемптористам: отцю Петру Мірчуку та отцю Миколі Костюку, які, на той час обслуговували храм Успіння Пресвятої Богородиці, що у Стрию.⁵⁷

Кохавинський храм був у жахливому стані: фасад будівлі понівечено, хрест з вежі знищили, дзвіниця напівзруйнована. (див. Додаток 5) Хоча дах костелу ще був накритий, та він постійно протікав, що спричиняло ще більшу руйнацію ззовні та зсередини.

Беручи до уваги особливості життя УГКЦ у перші роки після легалізації та необхідність провадження духовної віднови мирян, провід Церкви домагався повернення храмів з-під юрисдикції Російської Православної Церкви, або, як у випадку Кохавини, поновлення її основної функції як релігійного осередку.

На прохання отця Василя Сеніва, отці-редемптористи звернулися до провінційного проводу згромадження із пропозицією щодо початку праці у Кохавині. У той час уже розглядалося питання організації постійного осередку редемптористів у Стрию, де на той час і перебували отці Петро та Микола. Тож постав вибір між побудовою нового монастирського комплексу у Стрию та відновленням зруйнованого у Кохавині.

⁵⁷Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

Позаяк були спроби поляків підпорядкувати святиню собі, була ймовірність втратити цю церкву, як потенційний греко-католицький осередок. Апелюючи до тяглості традиції та попередньої приналежності Кохавинського храму саме до західного обряду, католики організували збір підписів, який мав завершити процес відновлення Кохавини, як католицького костелу, та в ході цієї кампанії було зібрано менше десяти підписів.⁵⁸

Важливо розуміти, що переважна частка місцевого населення – віряни греко-католики, тож подальший результат згаданої вище кампанії видається очевидним з огляду на етнічно-релігійну складову населення обителі.

Крім того, акцентуючи увагу на тяглості традицій, є потреба наголосити на, радше, міжконфесійній ролі Кохавинської святині у минулому. Це чітко проглядається, навіть, у процесі благословення Кохавинської ікони золотими коронами. Тобто, коли у травні 1912 року архієпископ Йосиф Більчевський написав послання до Апостольської Столиці з проханням про благословення на коронацію ікони Кохавинської Богородиці, то це послання підписали також римські, греко-католицькі і вірменські єпископи Львівської та Краківської єпархій.⁵⁹ А на самих же урочистостях з нагоди коронації були присутні безліч паломників різних конфесій, духовенство римського, візантійського та вірменського обрядів, які провадили богослужіння своїми мовами.⁶⁰

Тож, виходячи з обставин, які склалися навколо присвоєння Кохавини конкретній конфесійній групі, провінційна рада редемптористів дійшла до консенсусу в питанні з утворенням осідку редемптористів. І у 1992-му році розпочалося оформлення Кохавинської святині як греко-католицького осередку.

Попри те, що римо-католицьке духовенство не змогло отримати у підпорядкування Кохавинську церкву, контакти із теперішніми «опікунами» обмежено не було. Віряни-католики протягом усього періоду ревіталізації часто здійснювали паломницькі місії до Кохавини із Польщі, а також робили приватні благодійні внески.⁶¹

⁵⁸Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁵⁹ M. Czerminski. Kochawina w przeszłości i dobie obecnej, s. 94- 95

⁶⁰ S. Kielb. Matka dobrej drogi, s. 148

⁶¹Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм, від 29.02.2024, м.Львів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

Отець Петро Мірчук згадує:

У 92-му році ми вже почали ті заходи для повернення. Зверталися вже до районної влади, райадміністрації, міської адміністрації Жидачева, Степана Івановича Ревуцького і ще там хтось значить з тих великих начальників, міський голова. То були такі дуже відкриті люди. Ми сказали, що ми хочемо там мати монастир, де будуть виховуватись наші молоді кадри, новіціят. І для того, щоб духовне життя регіону розвивалося, щоб відновити сакральну споруду.⁶²

Кохавинська парафія територіально є значно меншою за уже наявну у Гніздичеві парафію церкви св. безсрібників Косми і Даміана. (див. Додаток 2) Якщо розглядати їх у співвідношенні по кількості населення, яке належить до кожної, то віряни Кохавинського храму становлять близько 20-ти відсотків від усього населення Гніздичева. Тобто, із загального населення селища у приблизно 4500 мешканців, 3700 з них належить до парафії церкви св. Косми і Даміана, а 800 – до Кохавини. Проте, особливістю саме Кохавинської парафії є те, що попри малу кількість місцевих парафіян, постійними прихожанами храму є безліч вірян з околиць: міст Жидачева, Стрия, Нового Роздолу, Львова та низки навколишніх сіл.

Територіальні межі встановлювались за історично обумовленими кордонами населених пунктів Гніздичева та Кохавини, тож у питанні формування ще однієї парафії в межах сучасного Гніздичева, суперечок між насоятелями храмів не виникало. Ба більше, парох церкви св. Косми і Даміана від початку сприяв відновленню духовного життя нової парафії.

Початково, отці редемптористи окреслили пріоритетність відновлення святині саме у ремонтних роботах споруд комплексу. Щоб привести церкву до більш-менш придатного стану для проведення богослужінь, потрібно було ліквідувати залишки господарських добудов колишнього льонопункту, прибрати всередині храму, провести ремонтні роботи, які були найбільш нагальними, саме стеля, вікна. Також було проведено переформатування сиротинця. Через недоцільність функціонування двох однопрофільних виховних закладів та брак викладачів, було прийнято рішення про об'єднання спецшкіл Кохавини та Лівчиць з перенесенням навчальних та житлових корпусів із монастирських

⁶²Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

приміщень до будівель навчально-виховного закладу у Лівчицях. Від 1992 року часткову опіку над вихованцями спецшколи взяло на себе духовенство. Отці охрестили дітей (*див. Додаток 6*) і організували більш поглиблену релігійну формацію. До праці із сиротами залучали сестер Пресвятої Родини, які приїжджали із Стрия, адже місця для постійного проживання на той момент у Кохавині ще не було. Властиво, отці також не перебували у Кохавині на постійній основі через відсутність базових умов для проживання у приміщеннях монастиря.⁶³

Відзначається активна залученість до відбудови вірян Кохавини та околиць як у виконанні самих ремонтних робіт так і у фінансовій підтримці. Окрім місцевих жителів, отці намагались залучити парафіян церков Стрия, які вони обслуговували. Періодично залучали небайдужих до проведення толок, ремонтів. Основні роботи полягали у приведенні храмової споруди до функціонуючого стану, тож першочергово проводили прибирання.⁶⁴

Надалі ремонтні роботи включали в себе встановлення тимчасових вікон, відновлення вітражів, розміщення мінімальної богослужбової атрибутики, створення Хресної дороги, виготовленням якої займався іконописець із м. Самбір, побудову Престолів, тобто поверненню споруді її основної функції церкви. Було проведено також реставрацію автентичних сповідальниць, які не були цілковито знищені, першого кам'яного престолу, дверей. Крім того, за підтримки жертводавців було придбано нові дзвони, оскільки автентичні не збереглися.⁶⁵

14 жовтня 1992 року храм було освячено. Урочисту Божественну Літургію очолював владика Филимон Курчаба (*див. Додаток 7*). Першопочатково церква мала назву Співстраждання Пресвятої Богородиці,⁶⁶ а вже через кілька років її було перейменовано на храм Покрови Пресвятої Богородиці, відповідно до дати освячення. Першим настоятелем церкви та ігуменом новоствореного монастиря

⁶³Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁶⁴Там само.

⁶⁵Там само.

⁶⁶Там само.

святого Герарда призначили отця Володимира Мицака. Практично одразу монастир почав виконувати функцію новіціату редемптористів.⁶⁷

Від моменту освячення храму розпочалась активізація вірян навколо відновленої святині. Виходячи з цього, було прийняте рішення організувати першу парафіяльну місію (див. Додаток 8), яку очолив отець Ярослав Дибка.⁶⁸ Тоді ж було встановлено місійний хрест (див. Додаток 9).

Отець Володимир Мицак був ігуменом протягом 10-ти років. За цей проміжок часу масштабних реставраційних робіт не проводилось. Головною ціллю було підтримання того стану речей, який вдалося досягти у перші декілька років, коли святинею опікувались редемптористи. Ґрунтовно реставраційні процеси почав провадити наступний ігумен – отець Михайло Бубній, теперішній екзарх Одеський. В інтерв'ю владика згадує про початок масштабного упорядкування церкви, яким він почав займатися у 2002 році:

Пригадую, однієї зими ми служили в церкві Службу Божу. Був сильний мороз. Я коли після освячення взяв дискос і чашу в руки, підняв догори, співаю: «Твоє від Твоїх, Тобі приносимо за всіх і за все» – ставлю чашу і дискос, а вони мені примерзли до рук. І я не можу руки відчепити від дискосу й чаші. Ви собі можете уявити, який був страшний цей мороз і вологість в храмі? Я дивився на новиків, своїх співбратів, як вони замерзають під час Літургії. Я не міг на це довго дивитися. Тому я собі постановив першим ділом, що я маю зробити – це ogrіти храм, зробити опалення.⁶⁹

Попереднім місцем служіння отця Михайла був храм апостолів Петра і Павла у місті Новояворівськ. Маючи авторитет поміж прихожан цієї церкви, отець намагався користати із встановлених попередньо контактів. Так благочинець із Новояворівська, пан Зиновій, який був директором склозаводу, навідуючи отця Михайла у Кохавині добровільно зголосився взяти на себе більшу частину витрат на встановлення опалення у храмі. З виділених благодійником коштів було придбано сучасне приладдя, яке могло добре обігріти масивне приміщення церкви, навіть при високій вологості та дуже низькій температурі. Додатково, пан Зиновій спричинився до встановлення нових вікон, використовуючи матеріали з власного виробництва.⁷⁰

⁶⁷Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁶⁸Там само.

⁶⁹Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁷⁰Там само.

Не менш активно до відновлення залучались парафіяни. У храмі потрібно було встановити освітлення, тож місцеві жінки організували декілька груп, які проводили збір коштів у навколишніх населених пунктах й великих підприємствах. Таким способом за пів року потрібну суму коштів було зібрано і вже 14 жовтня на храмове свято, у церкві було освітлення.⁷¹

Протягом вже тривалого періоду храм залишався без хреста на куполі, який знищили більшовики. Його придбання і встановлення коштувало близько трьох тисяч доларів, тож ігумен звернувся до місцевого підприємця – директора спиртового заводу, який від імені керівництва виробничого комплексу виділив потрібну для купівлі хреста суму.⁷²

Хрест, який виготовили майстри із Тернополя, встановили уже у 2008, коли ігуменом назначили отця Віталія Олещука.

Окрім основного ремонту назовні та всередині, в часі ігуменства отця Михайла було також організовано благоустрій храмового подвір'я, а саме відведено воду від стін церкви, яка спричиняла сильну вологість і провокувала появу цвілі. Крім того, на подвір'ї висадили безліч квітів, туй, фруктових дерев. Подбали також про територію навколо каплиці – посадили алею дубів, як це було, коли на тому місці об'явилась ікона.⁷³

Ігумен Михайло спричинився до видання декрету про те, що ця церква має всі парафіяльні права і обов'язки щодо служіння для вірних, щоб монастирський осередок став парафією на офіційному рівні. Декрет видав владика Юліан Гбур – тогочасний єпископ Стрийської єпархії.⁷⁴

Не менш важливим фактором відновлення та формування обителі, як парафіяльного осередку було створення цвинтаря. Така дія була спричинена як і територіальним чинником, так і становленням функцій парафії. Із організацією цвинтаря пов'язана знакова подія, яка відбулась у жовтні 2003 року – перепоховання великого будівничого Кохавинського храму, колишнього пароха – отця Яна Тшопінського. Стало відомо, що його могила була розташована при

⁷¹Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм // АІЩ, колекція Юлії Васишин.

⁷²Там само.

⁷³Там само.

⁷⁴Там само.

вході до храму (див. *Додаток 10*), де у радянський період звели складську прибудову. Тож гробівець було знищено.

В часі проведення робіт із забезпечення відведення води було знайдено залишки могили і проведено подальшу експертизу для того, щоб визначити, чи дійсно це були людські рештки (див. *Додаток 11*). Результати дослідження показали, що віднайдені під час розкопок кістки дійсно були людськими, тож дійшли до висновку, що це було поховання отця Тшопінського. Для доброго вшанування пам'яті колишнього пароха було здійснено перепоховання його решток на новоствореному цвинтарі (див. *Додаток 12*). Так про це згадує Михайло Бубній:

Це був дуже тривожний момент, як кажуть. Вперше в житті я мав, щоб робити таке перепоховання до кінця не відомо було. Якби це була труна, був скелет, то це все відомо. Але оскільки ті кісточки були дуже розкидані, там не було жодної могили і жодної трунини, як такої ми не знайшли. Єдине, що ми знайшли це кісточки. Тому вирішили в такий спосіб ті кісточки позбирати і переробити перепоховання на цвинтарі.⁷⁵

Таким чином організовувалась реставраційна праця за часів ігуменства отця Михайла Бубнія. Було закладено підґрунтя основного процесу відновлення зовнішнього виду церкви, яке успішно перейняли та розвинули наступні настоятелі. Властиво ремонт фасаду розпочав отець Віталій Олещук, який встановив новий хрест. На постійну основу найняли реставраторів, які, згідно із архівними знімками, відновлювали храм, починаючи з вежі, намагаючись максимально відтворити автентичний вигляд будівлі. Очевидно, об'єм роботи був значним і потребував великих фінансових вкладень. У перші ж роки, коли було офіційно започатковано реставрацію храму ззовні, з'явилося багато меценатів та жертводавців, які сприяли процесам будівництва, безоплатно надаючи матеріали, та просто жертвуючи кошти. Парафіяни, у свою чергу, висловлювали свою підтримку шляхом фізичної праці, допомагаючи у влаштуванні благоустрою, прибиранні, необхідних ремонтних роботах всередині храму.

⁷⁵Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм // АІЦ, колекція Юлії Васишин.

Активнішою стала і грошова допомога від місцевих. Коли Кохавина отримала офіційний парафіяльний статус, кількість прихожан цієї церкви зросла у геометричній прогресії, що спричинило розширення відомостей про відновлення святині і подальше залучення все більшої кількості вірян-жертводавців.

Для акумуляції матеріалів та оплати праці майстрами, місцевими жителями організувались постійні збори грошових ресурсів. Зокрема, люди ходили і збирали кошти у Гніздичеві та навколишніх селах, документували пожертви. Була й парафіяльна рада, котра займалась визначенням напрямку праці спільноти монастиря, відповідальності кожного співбрата та, звісно, спрямування коштів у будівництві.⁷⁶

Реставрація фасаду тривала 12 років, від 2010 року. Кожен з Настоятелів доклав значну частку праці у цьому процесі. Ремонт розпочали із дзвіниці, спочатку встановивши нову покрівлю усієї споруди. Найбільш тривалим ремонтним процесом визначався саме початковий етап – оздоба дзвіниці. Низка факторів, таких як постійна нестача матеріалів на початковому етапі та практичні складнощі ремонту вежі висотою понад 30 метрів, значно сповільнювала без того не надто стрімкий процес реставрації. В результаті, тільки дзвіницю відновлювали близько п'яти років. Надалі ремонт корпусу храму продовжили пріоритетно з передньої частини. Майстри працювали тільки у теплі пори року, тобто приблизно від середини квітня та до кінця вересня, щоб пророблена праця не була марно знищена погодніми умовами. Таким чином, реставрацію фасаду храму завершили оздобленням східної стіни у 2022 році, коли посаду ігумена займав теперішній протоігумен Львівської Провінції ЗНІ о. Володимир Борейко.⁷⁷ (див. Додаток 13) Не менш важливим моментом відновлення автентичного виду храмової споруди було встановлення

⁷⁶Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

⁷⁷Інтерв'ю з отцем Володимиром Борейком ЧНІ, від 11.02.2024, м.Львів // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

годинникового механізму, яке відбулося у грудні 2017 року стараннями ігумена Ігоря Стельмаха.⁷⁸

Крім того, уже давно існувала потреба встановлення нового іконостасу із храму, адже уже наявний був зроблений як тимчасовий, проте, через брак грошових ресурсів, покупка нового іконостасу не була пріоритетною. Лиш у 2017 році старий іконостас замінили більш якісним новим, який Кохавинському храму пожертвувала парафіяльна Матері Божої Неустанної Помочі з Тернополя, якою також опікуються редемптористи.

Водночас із основним ревіталізаційним процесом проводились додаткові роботи для загального благоустрою всього комплексу. Владика Володимир Груца, який був настоятелем від квітня 2014 до лютого 2015, виходячи з потреби та частих звернень прихожан храму, розпочав оздоблення подвір'я і центральної алеї бруківкою, адже територія навколо храму була болотистою, а періодичні опади погіршувати ситуацію. Тож за рекордно малий проміжок часу, до кінця травня 2014, на території церковного комплексу було вимощено бруківку.⁷⁹ Така нагальна потреба з'явилась у зв'язку із прагненням провладу монастиря відновити у Кохавині традицію проведення Великого відпусту. Оскільки Кохавина у своїй історії була великим Марійським центром, постала ідея відродження характерного для таких місць урочистостей із залученням великої кількості прочан. Вводячи щорічну традицію, для проведення Відпусту було відведено останню неділю травня. Владика Володимир про віднову Відпусту згадує:

Пам'ятаю той перший молебень, п'ятниця біля каплиці, прийшло трошки людей. Отже відновили ту історію Кохавинського Відпусту. То для мене особлива подія. Ми гарно медійно попрацювали, для того, щоб люди приїхали звідусіль. Ну не дуже багато людей тоді було. Але ми бачимо, що тенденція пішла тоді, і з року в рік вона зберігається і шанується.⁸⁰

Із завершенням зовнішньої реставрації храму, виникла потреба упорядкувати внутрішній стан будівлі. Попередні ремонти проводились достатньо давно, та й

⁷⁸Встановлення годинника на Кохавинській вежі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1985363101785166&id=1715908055397340&rdid=YWr0Vi1JvtzafWPe.

⁷⁹Інтерв'ю з владикою Володимиром Груцою, від 21.02.2024, м.Львів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁸⁰Інтерв'ю з владикою Володимиром Груцою // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

вони не були глибинними, а звершувались тільки для того, щоб була можливість служити у церкві. Внутрішня реставрація вимагає істотно більших коштів та кращих спеціалістів, бо те що можна зробити ззовні вимагає меншої досконалості. Внутрішній розпис храму, який є унікальним у своєму вияві, прагнуть максимально зберегти. Розписи із зображенням янголів по усій церкві, а в особливості, над святилищем, де вони найкраще збереглися, створюють підґрунтя для майбутнього відновлення втрачених фресок.

«Це надзвичайно кропітка робота, і шкода, щоби ті майстри, які залишили своїх чудових ангелів з тими поліхромами на великих арках, щоб воно десь пропало. Так що реставрація тих речей вимагає великих коштів та майстерності.»⁸¹ – зауважує отець Ігор Колісник.

Та все-ж справу оновлення внутрішніх стін храму взяв на себе ігумен Володимир Борейко. З ранньої весни 2022 року проводились ремонтні роботи, метою яких було відновлення нижньої частини стін та святилища в особливий спосіб.

Позаяк у 2022 відзначалась 110 річниця коронації чудотворної ікони Матері Божої Кохавинської, лагодження середини храму завершили до початку травня – місяця, який був приурочений святкуванню річниці.

Властиво, говорячи про урочистості, присвячені цій визначній події, особливу увагу варто звернути на традиційний Великий відпуст, який ознаменував новий, не менш знаковий акт – надання Кохавині папського декрету про офіційне відновлення Відпусту.⁸²

Місце, яке славиться великими чудами, масовими паломництвами, має право на особливий привілей, благословенний Апостольським престолом. Тож, люди які приходять у таке місце, мають змогу отримати повний відпуст гріхів раз на рік.

У випадку з Кохавиною, поновити цей декрет було легше, оскільки це місце мало колись його. З таким проханням провінційна рада ЧНІ звернулась до блаженнішого Святослава, щоб він просив надати дозвіл на поновлення декрету

⁸¹Інтерв'ю з отцем Ігорем Колісником ЧНІ, від 26.02.2024, с.Гніздичів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

⁸²Інтерв'ю з отцем Володимиром Борейком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

в Римі. Тобто такий процес має супроводжуватись погодженням патріарха й місцевих ієрархів з подальшим затвердженням статусу відпустового центру.⁸³

Крім того, у 2022 році редемптористи відзначали також 30-ту річницю свого служіння у Кохавині⁸⁴, тож урочистості були присвячені трьом визначним подіям.

Святкування відбулося 29 травня за участі 6 єпископів (владик Михайла Бубнія, Степана Менька, Володимира Груци, Петра Лози, Тараса Сеньківа) під головуванням митрополита Львівського Ігоря Возьняка.⁸⁵ До урочистостей приєдналося рекордна з часів започаткування парафії кількість прочан із багатьох населених пунктів Галичини та не тільки.

Згідно з рішенням провінційної капітули, від 17 грудня 2022 року до виконання обов'язків ігумена монастиря святого Герарда та пароха храму Покрови Пресвятої Богородиці приступив отець Михайло Гасяк.

Як і його попередники, отець Михайло зосереджує основну частку ресурсів на будівничі процеси довкола храмової споруди, закінчивши оздоблення фундаменту. Хоча основна зовнішня реставрація вже була завершена, залишилась низка проблемних аспектів, які стоять на заваді якісній та швидкій реставрації храмової споруди. Зокрема, ігумен наголошує на проблемі водовідведення, яке провокує ризики пошкодження основи у випадку проведення багатьох можливих будівничих робіт навколо храму. Тож, основні ресурси на даному етапі спрямовуються на підтримання того становища, якого вдалося досягти протягом всього часу реставрації.⁸⁶

У 2023 році розпочали реалізацію проекту Хресної дороги, яка простягається по усій території церковного комплексу, а це близько 20-ти гектарів. Було встановлено хрести на кожному із 14-ти стацій, тож наступний етап – побудова ділянок навколо хрестів та дороги між стаціями. До проекту головним чином залучають кошти із благодійних пожертв парафіян, тому реалізація плану

⁸³Інтерв'ю з отцем Володимиром Борейком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

⁸⁴Отці-редемптористи відзначили 30-ліття монастиря у Кохавині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://synod.ugcc.ua/data/otci-redemptorysty-vidznachyly-30-littya-monastyrya-u-kohavyni-9212/>.

⁸⁵Відбувся Великий відпуст до Кохавини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stryiugcc.org.ua/vidbuvsia-velykyi-vidpust-do-kohavyny/>.

⁸⁶Інтерв'ю із отцем Михайлом Гасяком ЧНІ, від 03.02.2024, с.Гніздичів // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

проходить досить повільно. Проте великий грошовий вклад зробив отець-редемпторист, який втратив свого батька у боях на лінії зіткнення.⁸⁷ Отримавши у компенсацію велику суму, співбрат у чернечому покликанні пожертвував частину коштів спільноті Кохавинського монастиря для того щоб ця Хресна дорога, яка згодом постане, була збудована в пам'ять його батька.

В мене є бажання розвивати це місце оскільки воно нашою капітулою прийнято як Відпустове місце редемптористів в Україні і, звичайно, ми би хотіли щоб воно розвивалося все більше. Ми зі своєї сторони завжди відкриті та відгукуємося на рішення місцевої спільноти щодо розвитку Кохавини.⁸⁸

Такий відгук висловив протоігумен Львівської провінції ЗНІ Володимир Борейко. Виходячи із досвіду відновлення храмового комплексу у Кохавині, можна дійти висновку про активну залученість все більшої частини вірян УГКЦ до розвитку духовних центрів та й загальний розвиток активного духовного життя у загальному контексті Церкви через локальний приклад малих обителей.

2.2. Створення та розвиток монастиря святого Герарда

Паралельно із реставрацією храмової споруди відбувалась також і віднова монастиря. Як вже згадувалось раніше, у радянські часи всі приміщення, які були, власне, монастирем, перекваліфіковувались для потреб колгоспу та школи-інтернату. Тож, коли у 1992 році згромадження редемптористів отримало у свою опіку Кохавинську святиню, поряд з реставрацією сакральних споруд обителі проводилось впорядкування спальних корпусів, які тепер слугують приміщенням монастиря.

Фактично одночасне проведення такого комплексу робіт становило ряд складнощів у фінансовому та практичному вимірах. Пріоритетом залишалась реставрація храму, тож будь-якого роду масштабна праця навколо монастирських споруд була другорядною.

Попри надання Кохавині статусу новіціату редемптористів, фізично таку функцію монастир виконував спочатку тільки протягом 1992-1993 років. Тобто,

⁸⁷Інтерв'ю з отцем Володимиром Борейком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

⁸⁸Там само.

призначення плекання покликань до згромадження зберігалось на офіційному рівні, на практиці ж, новики жили у Стрию, приїжджаючи до Кохавини разом із отцями для виконання визначених перед кожним обов'язків.⁸⁹ Причиною на те була непридатність будівель для комфортного проживання: вода була жовта через великий вміст заліза, тож не була пригодною для виконання у технічних та побутових цілях; спальні кімнати були знищені та потребували капітального ремонту; санітарних приміщень також не було. У будинку не було опалення, а вікна були нетривкі, тож у холодну пору року температура у будинку була практично такою ж, як і на вулиці.

Загалом, дещо активнішим процес становлення монастиря проявився після 2000 року, коли основна маса робіт навколо благоустрою храмової споруди вже була звершена. Першою справою з облаштування житлових приміщень було визначено саме ремонт та устрій санітарних зон та кухні.

Першим ділом, що я зробив це разом з новиками – це виніс всі столи з рефектаря, з кухні. Все ми помили, пошкрябали, полакували. Я закупив новий посуд, закупив нове обладнання до кухні і їдальні. Першим ділом я санітарію навів у рефектарі, в їдальні і на кухні. Потім закликав майстрів почав робити санвузли, душові кабінки.⁹⁰

Так згадує про здійснення упорядкування монастирських приміщень владика Михайло Бубній.

Водночас розширювали спальні кімнати. Чоловіків, які прагнули плекати своє монаше покликання в згромадженні редemptористів на початку століття кількісно було досить багато, тож кожного року новіціят вміщував у собі мінімально від п'яти осіб. Тому нагальним було створення комфортного відпочинкового простору для новиків. Отже тогочасний магістр новіціяту отець Михайло Волошин вирішив, що треба щось активніше сприяти саме процесу розбудови монастиря, і започаткував ініціативу із збору коштів виключно для потреб спального корпусу монастиря святого Герарда, залучаючи закордонних меценатів, пріоритетно, з Італії, де він навчався.⁹¹ В тому часі з новиками був отець Богдан Гірський.

⁸⁹Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ // АІЩ, колекція Юлії Васишин.

⁹⁰Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм // АІЩ, колекція Юлії Васишин.

⁹¹Там само.

Результатом кампанії із збору пожертв для ремонту монастирського приміщення стала акумуляція достатньої кількості коштів для того, щоб привести до ладу покрівлю житлового корпусу та організувати загальні засади здійснення праці у влаштуванні спальних кімнат. Всі вищезазначені роботи тривали протягом шести місяців.

З активним розвитком обителі й кількісним зростанням прихожан парафії, з'явилась велика кількість благодійників з-поза її меж, які сприяли ревіталізації коштами. Як наслідок, уже більшу частку матеріальних ресурсів вдалося акумулювати конкретно у побудову монастиря. Таким чином було збудовано новий спальний корпус на три поверхи з келіями, каплицею, бібліотекою та вільним простором для парафіяльних організацій. Фіналізувати зведення цієї будівлі вдалося у 2010 році.

Монастир має присвяту св. Герарду Маеля – католицькому святому, покровителю матерів і дітей. Надання монастирю саме такого найменування було вмотивоване знаковістю постаті святого Герарда для редемптористів, а оскільки дому із такою присвятою у Провінції ще не було, саме Кохавинський монастир назвали на честь Герарда.

Позаяк, притаманним для харизми редемптористів є життя у спільноті з усіма його викликами, людська складова у весь проміжок часу, присвячений відновленню була визначальна для новиків та отців. Тобто, спільнота не стільки переживала, що немає хороших умов для проживання, адже головним пріоритетом було зростання в людських і християнських цінностях.

Спільнота монастиря у Кохавині традиційно складається із трьох-чотирьох священників, кожен з яких має свою відповідальну місію у монастирі: настоятель, магістр новіціату, духівник, економ. Частиною спільноти також є брати-новики, які протягом року проходять формаційну програму при Кохавинському монастирі. Цей період є часом випробування, навчання і становлення особи у чернечому сані. Кожену співбрату виділяють сферу життя святині, за яку він відповідатиме, це може бути провадження співу в часі богослужінь, прислуговування при Вівтарю, залученість до праці із

молодіжною спільнотою тощо. Витривавши рік формації, брати складають свої перші часові обіти убожества, чистоти і послуху, які за традицією відбуваються на Свято Преображення.⁹²

Щороку в новіціяті свою формацію проходять від двох до десяти новиків, таким чином за майже тридцятилітній проміжок часу, Кохавинський монастир виховав до сотні нових покликань, багато з яких, усе-ж залишились у згромадженні.

Монастирська спільнота протягом усього часу активно дбає про духовне становище парафії. Свою пастирську місію отці та брати виконують, нерідко організовуючи реколекції та місії для прихожан храму.

2.3. Сестри Згромадження Пресвятої Богородиці Фатімської УГКЦ

У Кохавинській обителі, окрім чоловічого монастиря отців-редемптористів, є також і жіночий монастир Згромадження сестер Пресвятої Богородиці Фатімської (СПБФ). Особливістю цього згромадження є те, що його представниці є тільки в Україні та, на даний момент, доми сестер є у трьох населених пунктах: м. Тернопіль (тут знаходиться генеральний дім згромадження), м. Кропивницький та с. Гніздичів (Кохавина).

За дорученням владики Григорія Хомишина, єпископа Станіславівської єпархії, отцем Романом Бахталовським, редемптористом, 13 вересня 1945 року було засноване контемпліативне згромадження сестер.⁹³ Власне, отець Роман перейнявся об'явленням Богородиці у Фатімі, яке супроводжувалося проханнями молитися за долю всього світу, за мир, а також за навернення грішників, а особливо Росії. Під впливом обітниць Божої Матері Фатімської, її заклику про потребу молитви і жертви за навернення грішників, о. Роман складає «Правила і Устави Згромадження Сестер Непорочного Серця Марії Фатімської» з поглядом на майбутнє і вірою, що молоде згромадження,

⁹²Згромадження Найсвятішого Ізбавителя (редемптористи) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://monashestvo.org.ua/zgromadzhennya-najsvyatishogo-izbavytelya-redemptorysty/>.

⁹³Згромадження сестер Пресвятої Богородиці Фатімської [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.cssr.lviv.ua/about/fatimski/>.

наповнене Її духом, зможе виконувати своє покликання за всіма правилами чернечого життя.⁹⁴

Згромадження, яке було засноване за кілька місяців до переходу УГКЦ у підпілля, було настільки об'єднане довкола Фатімського об'явлення, що переживало це не тільки в духовний спосіб, але, також, і в тілесний, власне, таким чином, що отець Роман за те, що був послідовувачем Христа і не хотів підписати православ'я, був двічі ув'язнений. Також і сестри досить часто і багато разів були на допитах та мали можливість свої терпіння, свої жертви приносити, власне, за мир у світі, за навернення найбільших грішників і Росії.⁹⁵

Повернувшись з ув'язнення у 1956, о. Роман продовжує свою працю над розвитком згромадження. Він переглядає щоденні обов'язки, до яких, окрім духовних вправ, що освячують душу, входили діла любови і милосердя, а 13-го числа кожного місяця (день, коли об'явилася Божа Мати Фатімська) запроваджує цілоденну почергову адорацію.⁹⁶

8 травня 1963р. преосвященніший Василій Величковський затвердив Згромадження Сестер Непорочного Серця Марії Фатімської. Тоді у ньому було 35 сестер. Після викриття згромадження у 1968р. сестри витримують нелегкі допити, а 72-річного о. Романа Бахталовського засуджують на 8 років.⁹⁷

СПБФ живе за харизмою,⁹⁸ яка включає у себе три основні напрямки. Катехитично-педагогічну працю виконують сестри, коли навчають дітей, молодь і дорослих катехизму, викладають уроки в катехитичних школах при парафіях чи провадять такі школи при домах згромадження, а також викладають предмети християнського спрямування в загальноосвітніх закладах.

Сестри провадять місії у співпраці з місіонерами, а також організують реколекції та різноманітні заходи для мирян. Крім того, турбуються, щоб люди, до яких їх скеровує Господь, отримали належні знання з катехизму, добре

⁹⁴Дім Благовіщення Пресвятої Богородиці в Кохавино / Архів монастиря сестер Пресвятої Богородиці Фатімської УГКЦ, селище Гніздичів.

⁹⁵Інтерв'ю зі сестрою Ольгою Беш, від 11.04.2022, м. Тернопіль // Радіо Марія.

⁹⁶Інтерв'ю зі сестрою Ольгою Беш // Радіо Марія.

⁹⁷Дім Благовіщення Пресвятої Богородиці в Кохавино (Згромадження сестер Пресвятої Богородиці Фатімської УГКЦ).

⁹⁸Інтерв'ю зі сестрою Ольгою Беш // Радіо Марія.

підготувалися до прийняття Святих Таїнств. Сестри здійснюють харитативне служіння, працюючи з людьми, які потребують духовної, моральної й матеріальної підтримки.

При парафіях (пасторальна праця) сестри виконують таке служіння: дбають про красу і чистоту храму та священничих риз, випікають просфори, проводять християнські спільноти, організують молитовні та благодійні заходи, проводять церковний спів, для молоді й дорослих готують реколекції, ведуть біблійні гуртки, випускають парафіяльні часописи.

Коли Кохавинська обитель була передана Згромадженню Найсвятішого Ізбавителя, з'явилась нагальна потреба у співпраці з жіночим згромадженням у провадженні духовного життя вірян, адже, виконувати душпастирську місію водночас із стрімким відновленням усього комплексу було неймовірно складно. Тож 10 лютого 1994 р. на запрошення отця Петра Мірчука і отця Миколи Костюка приїхали сестри Згромадження Пресвятої богородиці Фатімської до монастиря св. Герарда.⁹⁹ Метою приїзду була допомога редемптористам у вихованні молодого монашого покоління, опіка над братами-кандидатами і новиками. Після їх приїзду протоігумен Львівської Провінції ЧНІ тимчасово, на 5 років, дав сестрам один із монастирських будинків у Кохавині з наступною умовою: якщо вони залишаться тут на весь зазначений час, то дім передадуть їм назавжди.

Дім сестер постав на місці колишнього медпункту, біля чудотворного джерела Кохавинської Богородиці. Сестра Тадея була настоятелькою дому з 1995 р. до 2002 р. З 2002 р. до 2004 р. настоятелькою дому була с. Альфонса.¹⁰⁰

Деякий час (1995 – 1996 рр.) контемплятивні сестри ходили у відповідному одязі (коричневий габіт, чорна намітка і чорний параман), який нагадував їм, що вони повинні вести життя покутниць, які молитвою, жертвою і покутою стягатимуть Боже милосердя для свого народу.

⁹⁹Дім Благовіщення Пресвятої Богородиці в Кохавино / Архів монастиря сестер Пресвятої Богородиці Фатімської УГКЦ, селище Гніздичів.

¹⁰⁰Там само.

Монастир у Кохавині був місцем щорічних реколекцій для сестер Згромадження. Впродовж багатьох років реколектантами були священники-редемптористи Ігор Возняк, Богдан Дзюрах, Михайло Бубній, а також отці Ігор Михайляк, Богдан Памф'юк, Петро Ковальчук, Михайло Волошин, Михайло Шевчишин, Ярослав Марчак та інші.¹⁰¹

Позаяк нових покликань до контемплятивного життя не було, у 2006 році було розпочато реконструкцію і добудову другого поверху дому, який функціонуватиме як реколекційний дім згромадження. З 2004 р. до 2011 р. настоятелькою дому була с. Анна Василик, вона й займалася будівництвом. 24 грудня 2017 р. владика Тарас (Сеньків), єпарх Стрийський, освятив каплицю Благовіщення і реколекційний дім імені Слуги Божого о. Романа Бахталовського.¹⁰²

Реколекційний дім названо на честь засновника СПБФ, оскільки о. Роман свого часу був успішним місіонером і реколектантом для молодого покоління.

Провідне служіння, яке сестри здійснюють у Кохавині впродовж останніх років визначається таким чином: першочергова відповідальність – це катехитично-педагогічна праця у садочках і школах селища Гніздичева й

навколишніх сіл – Жирова, Руда, Лівчиці, а також навчально-виховна праця з дітьми і молоддю редемптористичної парафії Покрови Пресвятої Богородиці та інших

Сестри залучені до організації і провадження молитовних заходів у монастирі і на парафіях. Пасторальна праця включає в себе випікання просфор і дякування на парафії редемптористів та клопотання для потреб реколекційного дому, в якому часто провадять реколекції для мирян, організовують спільну молитву, духовні бесіди.

Реколекційний дім сестер є місцем частого збору прочан, адже, чим більше клопотають навколо відновлення колишнього становища Кохавини як

¹⁰¹ Дім Благовіщення Пресвятої Богородиці в Кохавині / Архів монастиря сестер Пресвятої Богородиці Фатімської УГКЦ, селище Гніздичів.

¹⁰² Там само.

відпустового місця, тим більша кількість вірян навідується в обитель на дні духовної віднови.

Спільнота сестер, з часом, зростала. Першими приїхали сестра Іванна Завіська і сестра Інокента Варцабюк.¹⁰³ Вони працювали в новіціяті на кухні і підтримували монастирське господарство.

Згодом кількість сестер в монастирі св. Герарда збільшилося, бо приїхали у квітні 1995 р. сестри Павла і Тадея Нагорняк з села Красна Надвірнянського району Івано-Франківської області. Вони приїхали для того, щоб залучити старших сестер Згромадження до спільноти, враховуючи їх жертвність. З радістю допомогти формувати духовність і любов до Бога на парафії редемптористам 17 жовтня 1995 року приїхали сестри Альфонса і Єлизавета Гаврищук.¹⁰⁴

Знаменним є те, що неодноразово до Кохавини приїжджали сестри з усіх домів згромадження, щоб взяти участь в реколекціях, Генеральних капітулах, віднові обітів, виборі покровителів та ділення досвідом і напрацюваннями.¹⁰⁵

Місцем духовної віднови і розмови з Господом є монастирська каплиця Благовіщення. Тут щодня на сестер чекає Євхаристійний Ісус. Отці-редемптористи щонеділі і в свята служать Божественну Літургію, проголошують Слово Боже.

В каплиці сестер знаходяться мощі блаженного священномученика Василя Величковського, ЧНІ, до яких мають змогу прикласти сестри і миряни.¹⁰⁶

¹⁰³ Дім Благовіщення Пресвятої Богородиці в Кохавино / Архів монастиря сестер Пресвятої Богородиці Фатімської УГКЦ, селище Гніздичів.

¹⁰⁴ Там само.

¹⁰⁵ Там само.

¹⁰⁶ Там само.

РОЗДІЛ III. Соціальна складова праці редемптористів у відновленій обителі

3.1. Участь вірян у розвитку обителі

Коли розглядаємо загальний контекст відновлення релігійних центрів після тривалого періоду руйнації та занепаду, не менш важливим за фізично-візуальну ревіталізацію комплексу є і соціальна складова, яка включає в себе ряд важливих аспектів, що мають безпосередній вплив на усі сфери, долучені до циклу відбудови. Залученість вірян часто є ключовою складовою якості та швидкості реставраційних процесів.

«Соціальна сфера завжди має свої виклики» – розповідає владика Володимир Груца.¹⁰⁷ У перше десятиліття від початку процесу відродження обителі помічалась певна пасивність місцевих мешканців. До організації масштабних заходів були залучені здебільшого паломники з більших міст, як от Львова, Стрия, Ходорова, Жидачева і так далі. Мінімально залучались місцеві жителі і великі ініціативи, здебільшого, просували приїжджі люди. Ймовірною причиною такої пасивності можна вважати ідентифікацію мешканців себе, як парафіян місцевої церкви у селищі Гніздичів. А, оскільки на початку монастирська церква не мала статусу парафіяльної, туди ходили тільки ті люди, що близько до монастиря жили і низка добродіїв, які тримали добрий контакт з отцями-редемптористами й були особисто зацікавлені у тому, щоб долучитися до реставрації. Активізація соціальної праці людей із усього селища на користь Кохавини розпочалась, фактично, із моменту, коли монастирська церква отримала повноваження парафіяльної, тоді, відповідно, парафіяни почали гуртуватися більше. Тому, що вони відчували, що це вже є їхня церква.¹⁰⁸

Окрім очевидної залученості вірян до реставраційних процесів у матеріальному та фізичному вимірах є не менш важливий момент, що сприяє ревіталізації – поновлення колишнього авторитету відпустового центру за допомогою соціальних заходів та масових зборів вірян у самій Кохавині.

¹⁰⁷Інтерв'ю з владикою Володимиром Груцою // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

¹⁰⁸Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

До розвитку обителі долучаються також чисельні паломники. За останні 5 років кількість прощ до святині зростає, як наслідок активної місіонерської діяльності отців, працю над медійністю як згромадження, так і обителі. Вагомим також є фактор впливу єпископів-редемптористів, котрі сприяють поширенню інформації про святиню, як відновлений відпустовий центр. Серед них зокрема: Ігор Возняк – Архієпископ і митрополит Львівський (колишній магістр новіціату); Богдан Дзюрах – Апостольський екзарх у Німеччині та країнах Скандинавії; Михайло Бубній – Одеський екзарх, Адміністратор Кримського екзархату (колишній магістр новіціату та ігумен)); Володимир Груца – Єпископ-помічник Львівський (колишній магістр новіціату та ігумен); Петро Лоза – Єпископ-помічник Сокальсько-Жовківський (колишній ігумен); Микола Бичок – Єпископ Єпархії Святих верховних апостолів Петра і Павла у Мельбурні.

Перший традиційний цикл паломництв розпочався у перші роки XXI століття. Це була молодіжна проща з Жидачева до Кохавини. Така ініціатива поступила від парафіян церков у місті Жидачів, відповідно, їхні парохі опікувалися цією молодіжною прощеною. Це все відбувалося 22 травня. Кожного року була така молодіжна єпархіяльна проща з Жидачева до Кохавини. Спільнота монастиря разом із запрошеним єпископом зустрічали паломників і завершували прощу спільною Літургією.

Серед найбільших паломництв до Кохавини можна відзначити уже чотирирічну традицію пішої ходи спільноти отців, братів та сестер редемптористів за нові покликання до згромадження, яка відбувається в кінці серпня.

За останні роки Кохавина набула статусу важливого паломницького осередку прийняла у себе близько п'яти груп прочан різного роду діяльності: християнські спільноти, педагоги,¹⁰⁹ медики,¹¹⁰ військові.

З визначних ініціатив людей стосовно розвитку варто відзначити пропозицію від спільноти Матерів у молитві із Стрия про те, щоб в Кохавині запровадити Нічні чування.¹¹¹ Це релігійна практика, що передбачає собою довготривалу нічну молитву, яка складається із різного роду богослужінь. Зачасту формат такої молитви визначається індивідуально ініціативою церковної спільноти за погодження настоятеля. Зокрема у Кохавині проведення Нічних чувань набуло вже рівня традиційності. Узвиченим є день та розклад проведення молитви. Відбувається це кожної другої п'ятниці місяця. Початком, традиційно є Вечірня, після якої відбувається перша наука від отця, якого обрали проповідником на цей місяць (ним може бути як і місцевий так і запрошений священник). Загалом таких наук протягом всього циклу Нічних чувань є три, кожна з яких має місце поміж богослужіннями. Обов'язковим елементом є проведення Молебня до Богородиці біля чудотворного джерела та Святої Літургії, яка є заключним богослужінням молитовного циклу. В залежності від періоду літургійного року загальний розклад може доповнювати Хресна дорога у часі Великого посту чи молитва на вервиці. Особливе місце у проведенні Нічних чувань має місцева молодіжна спільнота «Кохавинські зорі», адже організацією та проведенням молитви щомісяця займаються саме вони. Часто молодь доповнює молитовний вечір короткою інсценівкою, яка допомагає краще розкрити попередньо визначену тематику чувань.

Отже, перші Нічні чування відбулися в другу п'ятницю місяця липня 2010 року. «То вперше відбулися такі чування, і воно так започаткувалося і Богу

¹⁰⁹ День духовної віднови освітніх капеланів Стрийської єпархії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stryiugcc.org.ua/den-dukhovnoi-vidnovy-pedahohiv-stryiskoi-ieparkhii/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR0lucsDi1NBxQyjMSoeS6Mfwer2Ab7YjxAAPwwImpacFhsqkobEhRY2SoU_aem_AYaFrAqeSRHUy8IsHyUXJNHwC y8avAireGU1qxe3ofMhbC8IV89ebyk3Ps48xqu1zpbLk1II0P9mdIxWQWsmkjkb.

¹¹⁰ Медиків Львова та Львівщини запрошують на духовно-мистецьку програму до Кохавини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ugcc.lviv.ua/2022/09/16/medykiv-lvova-ta-lvivshhyny-zapros Huyut-na-duhovno-mystetsku-programu-do-kohavy ny/>.

¹¹¹ Інтерв'ю з владикою Петром Лозою, від 19.02.2024, м.Львів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

дякувати, що воно вже 14 років ці чужання відбуваються і це є також дуже таким важливим моментом, що воно існує і що люди з цього мають можливість духовно скористатися», – поділився владика Петро (Лоза).¹¹²

Гарною подією було, коли восени 2013 року було проведено загальнопарафіяльну місію. Такого роду ініціатива була дещо неординарною для місцевих, тому що це понад тиждень часу, коли місіонери проповідують, коли мають зустріч з різними групами: з дітьми, з молоддю, з подружніми парами, зі старшими людьми. Окремо чоловіки, окремо жінки. Також окрему зустріч місіонери мали з місцевою владою.

3.2. Взаємодія Згромадження Найсвятішого Ізбавителя з вірними

Спільнота монастиря у соціальній царині основним чином спрямовує свою діяльність на залучення якомога більшої кількості вірних до активної задіяності у житті парафії. Найбільш якісним у цьому питанні є фактор творення та провадження спільнот, котрі переймають на себе ряд обов'язків у різного роду сферах розвитку парафії.

У Кохавині протягом певного періоду збиралася спільнота «Віра і світло».¹¹³ Це християнська спільнота, яка ґрунтується на переконанні про цінність кожного індивіда та його унікальність. Віросвітляни або як їх також називають Друзі – люди із розумовою неповносправністю. Зачасту учасниками спільноти є цілі сім'ї та члени інших спільнот, задіяних на парафії.¹¹⁴ Фактично, практика яку наслідують віросвітляни є близькою до форми устрою молодіжних спільнот – це спільні молитви, розмови, реколекції, відпочинок тощо. А залучення ширшого кола осіб, а, особливо, молоді, у діяльність спільноти відіграє ключову роль у виконанні поставленої місії – інтеграції Друзів у суспільство та надання їм відчуття особистої гідності.

У Кохавині віросвітляни збиралися не так часто. Організація зустрічей відбувалась таким чином, що з монастиря їздив автомобіль до домівок

¹¹²Інтерв'ю з владикою Петром Лозою // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

¹¹³Віра і світло [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanski-organizaciji-ugkc/articles/vira-i-svitlo.html>.

¹¹⁴Там само.

спільнотян у самій Кохавині, Гніздичеві та навколишніх селах. Друзів привозили у монастир для проведення зустрічі приблизно раз на місяць.¹¹⁵ Це було також такою площадкою де можна було зібрати і тих батьків разом з їхніми дітьми, щоб вони разом мали можливість помолитися, зустрітися, щоб вони також мали якусь підтримку.

З перших років існування на Кохавинській парафії віросвітлянської спільноти її провадив тодішній ігумен отець Петро Лоза. Надалі ці обов'язки передавались наступним ігуменам.¹¹⁶ Загалом на зустрічах спільноти було присутньо до 15 людей, це приблизно 5-6 сімей із Кохавини, Гніздичева, Жидачева, Лівчиць, Покрівців. У 2011 році у Кохавині відбувся Всеукраїнський з'їзд віросвітлянських спільнот. Владика Тарас Сеньків очолював Літургію, яка розпочала з'їзд.

Найбільш чисельна християнська спільнота при монастирі – молодь «Кохавинські зорі» заснована 2 травня 2004 року за прикладом тих спільнот, які уже функціонували при монастирях отців-редемптористів у містах Львові, Тернополі, Новояворівську. Такого роду спільноти тягнуться корінням до Української молоді – Христові (УМХ)¹¹⁷, наслідуючи їх приклад, мету, завдання, інтегруючи в загальний контекст, яким живе згромадження редемптористів, що, фактично, створило нову гілку християнських молодіжних організацій.

Заснування спільноти – це спільна ідея тогочасного ігумена отця Михайла Бубнія (зараз екзарх Одеський) та сестри Анни Василик із Згромадження Пресвятої Богородиці Фатімської, яка проводила недільну катехизацію для дітей у храмі та факультативні заняття у школах. Кількість дітей і молоді на парафії стрімко зростала. Коли заснувалася парафія і почалася активна пасторальна діяльність монашої спільноти, з'явилась потреба більшого залучення людей до життя парафії, в особливий спосіб – молоді. Окрім катехитичної недільної школи молодь залучали також і до проведення різного роду святкувань, як от показу вистави-вертепу, підготування інсценівок до Дня Матері, особливої

¹¹⁵Інтерв'ю із владикою Петром Лозою // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

¹¹⁶Там само.

¹¹⁷Українська молодь – Христові [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanski-organizaciji-ugkc/articles/ukrajinska-molod-xristovi.html>

програми на День Незалежності, допомоги в часі святкування храмового свята тощо.¹¹⁸ Це дійство природно утворило групу молоді, яку в подальшому організують у офіційну спільноту.

Владика Михайло в інтерв'ю згадує про те, як плекали та втілювали ідею ангажування молодих людей:

В нашій церкві є можливість утворення молодіжних спільнот. Є УМХ (Українська молодь – Христі, є Обнова, дуже гарна спільнота. Кажу до сестри, може би ми на парафії якусь спільноту заснували таку молодіжну, щоб вони чулися разом, щоб вони мали покровителя свого? Щоб вони мали можливість також відчуватися активною молодіжною спільнотою на парафії. Я тут таку ідею запустив. Правда, сестра підтримала це.¹¹⁹

Зрештою, у перші декілька місяців настільки діяльного розвитку молодіжної групи стало зрозуміло, що ці люди вже дозріли до того, щоб бути окремою спільнотою. І постало питання про назву. Від духівника було скерування до того, щоб вони стали частиною УМХ або Обнови. Проте, маючи наявний приклад самостійних спільнот при монастирях ЧНІ молодь проявила ініціативу утворити спільноту такого ж спрямування при Кохавинському монастирі.¹²⁰

Традиційно молоддю опікувались саме отці, додатково залучаючи братів-новиків та сестер для проведення окремих зустрічей. За майже 20 років існування спільноти, її структура, організація еволюціонувала. Було сконструйовано безліч традицій, як от офіційний обряд прийняття нових членів спільноти, який відбувається щороку на Нічних чуваннях, приурочених до храмового свята. Традиція була започаткована владикою Володимиром Груцою (єпископом-помічником Львівським), тож, щороку, обряд посвяти звершує саме він.¹²¹

Основна віха діяльності молоді – праця з дітьми, яка включає у себе проведення щорічних «Канікул з Богом» (табору релігійного спрямування) на своїй парафії або у сусідніх селах на запрошення місцевих парохів. Для цього кожен учасник спільноти має можливість пройти щорічний навчальний курс

¹¹⁸Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм // АПЦ, колекція Юлії Васишишин.

¹¹⁹Там само.

¹²⁰Там само.

¹²¹Інтерв'ю з владикою Володимиром Груцою // АПЦ, колекція Юлії Васишишин.

«Школа аніматора»,¹²² який надає вичерпну базу знань для якісної праці аніматором.

Не менш важливою є волонтерська гілка діяльності спільноти. Щорічно молодь організовує благодійні ярмарки, яких може бути від двох до п'яти на рік. Виручені кошти жертвують на різного роду потреби. До прикладу у жовтні 2021 року в ході ярмарку було виручено близько 15 000 гривень, які віддали на потреби лікування дитини із діагнозом СМА 1 типу.¹²³ Ще два великих збори проводилось уже в часи повномасштабного вторгнення Росії в Україну в результаті яких було придбано 2 автомобіля для бійців ЗСУ із Гніздичева.¹²⁴

Окрім молодіжної спільноти на парафії функціонують низка інших товариств. Властиво, другою за чисельністю є дитяча спільнота «Зоренята», заснована у березні 2020 року як дещо розширений варіант недільної катехитичної школи. Вона є задіяна у справах парафії у меншій мірі. Як наголошує провідник о. Михайло Гасяк: «Ім головне щоб вони чулися, що вони є на парафії, що це є їхня церква, щоб церква поставала для них домашньою, тобто рідною.» Зоренята не менш плідно працюють у волонтерському напрямку, наслідуючи старшу спільноту. Головним чином діти спрямовують свої зусилля на організацію ярмарків на потреби ЗСУ.

Старші спільноти, тобто Братство Матері Божої Неустанної Помочі, Сім'я Найсвятішого, Серця Ісуса і Матері в молитві менш помітні, але вони також вкладають велику працю в розвиток парафії, зокрема, молитовну.

Спільнота Матерів у молитві¹²⁵ періодично організовують зустрічі для проведення спільних молитов, читання Письма та розважання над ним. Їхня роль – молитовна. Ця спільнота кількісно найменша – до 10 осіб.

Спільнота Сім'я Найсвятішого Серця Ісуса, можливо, є найбільш «в тіні», тому що їхня основна харизма – це молитва вдома. Тобто, вони є об'єднані у так

¹²²Інтерв'ю з отцем Михайлом Гасяком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

¹²³Оголошення про проведення благодійного ярмарку, від 11.10.2021, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.instagram.com/p/CU5EjVMtaJ3/?igsh=bWFmZHBtOXBncGdo>.

¹²⁴Звіт про благодійний збір на авто для ЗСУ, від 23.04.2024, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/share/p/czkRM4Zv3Hyu4NhT/>.

¹²⁵Матері в молитві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanski-organizaciji-ugkc/articles/materi-v-molitvi.html>.

звані сім'ї по 14 осіб і протягом цілого року по черзі моляться. Також вони мають один раз у році з'їзд з іншими спільнотами в Україні.

Братство Матері Божої Неустанної Помочі¹²⁶ має щонеділі свої молитви. Їхній вклад у розвиток парафії, знову ж, молитовний. Поза тим, члени й членкині Братства у своїй відповідальності мають також і прибирання, оздоблення храму, догляд церковного подвір'я.

Вівтарна дружина, також періодично має свої організаційні й тематичні зібрання. Прислужувати на Літургії, на Вечірній – це їхнє основне завдання. Тобто, бути на молитві.

Отже, кожною із вищеперелічених спільнот опікується хтось із спільноти монастиря. Позаяк організацій при монастирі є кількісно більше, аніж самих отців, деякі мають у своєму підпорядкуванні по декілька спільнот. Обов'язки розподілені наступним чином: о. Іван Зубрицький опікується молодіжною спільнотою «Кохавинські зорі» та Вівтарною дружиною; із дитячою спільнотою «Зорянята» та Сім'єю Найсвятішого Серця Ісуса працює ігумен отець Михайло Гасяк; спільнота Матерів у молитви – духівник новіціяту отець Василь Оприско; Братство Матері Божої Неустанної Помочі – магістр новіціяту отець Петро Баран.¹²⁷

При монастирі практикувалося залучення до духовної віднови найбільш упущених осіб, що входить у харизму редемптористів. Через старання брата Олега Буркальця було надано прихисток двом чоловікам, які мали проблеми із алкоголем. Один з них колись був ув'язнений, а як звільнився з в'язниці – не мав куди податися. У нього була заборона на далекі поїздки. Тож їм було надано прихисток при церкві, у будинку, де колись була контора льонопункту.¹²⁸ Також там колись жив перший ігумен монастиря отець Володимир Мицак. Вони активно залучались до побутових справ, допомагали на фермі, клопотали на території церкви і, звісно, молились.

¹²⁶Архибратство Матері Божої Неустанної Помочі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.cssr.lviv.ua/holy-virgin-icon/brotherhood/>.

¹²⁷Інтерв'ю з отцем Михайлом Гасяком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

¹²⁸Інтерв'ю з владикою Петром Лозою // АПЦ, колекція Юлії Василичин.

В обставинах повномасштабного вторгнення спільнота монастиря відкрила свої двері для внутрішньо переміщених осіб, а конкретно 14 людей протягом перших шести місяців жили у монастирі. Це були жінки з дітьми із запорізької області і старші чоловіки з Херсона.¹²⁹

У монастирі функціонує частина мережі волонтерських штабів згуродження редемптористів. Ця мережа об'єднує монастирі ЧНІ у різних містах, які спільно допомагають капеланам редемптористам, котрі перебувають на службі у Чернігові.

Оскільки Кохавина – це новіціят редемптористів, у соціальній сфері також задіюються і брати. Крім звичних обов'язків при монастирі, новики тримають тісний контакт із місцевими спільнотами, часто беручи на себе відповідальність проведення циклу зустрічей.

Попередньо уже згадувалось, що школа інтернат, яка раніше розміщувалась у монастирських приміщеннях була перенесена у сусіднє село Лівчиці. Тож ще одним аспектом праці у соціальній царині – періодичні відвідування школи-інтернату з метою проведення катехитичних занять.

Загалом, монастирська спільнота задіяна більшою мірою в межах парафії. Як зауважує отець Михайло Гасяк:

У Кохавині ми, зокрема, намагаємось пильнувати наші сім'ї, де є особливі потреби, де є діти хворі. Близько 10 сімей, де є там діти хворі, старші люди, які є за межею бідності, тобто їх, по можливості, стараємося відвідувати. Найперше, щоб вони мали нагоду посповідатися, прийнятися Святе причастя і потім вже, по можливості, допомогти продуктами чи якоюсь іншою послугою.¹³⁰

¹²⁹Інтерв'ю з отцем Володимиром Борейком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

¹³⁰Інтерв'ю з отцем Михайлом Гасяком ЧНІ // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

ВИСНОВКИ

Дана праця «Становлення монастиря святого Герарда в Кохавині в контексті відродження Згромадження Найсвятішого Ізбавителя в Україні після 1989 року» є однією із перших у галузі досліджень Кохавинської святині у пострадянський період та першою оцінкою залученості редемптористів до реабілітації обителі. Попри велику актуальність досліджень з історії знакових місць масового збору вірян після виходу УГКЦ із підпілля, наукових робіт даного спрямування в українській історіографії небагато. Головно проблемою, через яку рівень зацікавленості такою тематикою не є високим – брак джерел. З огляду не це важливою складовою праці стало особисте проведення інтерв'ю із залученням респондентів, які змогли подати якнайбільше інформації для подальшого аналізу. Саме тому дане дослідження позиціонується насамперед як усноісторичне.

Репресивна політика радянської влади створила нову реальність для духовенства УГКЦ, це змусило редемптористів адаптувати свою харизму до тогочасних реалій. Для демонстрації особливостей життя Церкви у підпіллі було проаналізовано матеріали інтерв'ю отців-редемптористів, життєвий приклад яких найбільш чітко описує ту чи іншу сферу життя духовенства.

Тож, на прикладі отця Миколи Волосянка, прослідковуються виміри пасторальної праці духовенства. Свідчення отця Петра Мірчука слугували для демонстрації плекання покликань до монашого життя, яке набуло зовсім інших вимірів. Владика Ігор Возьняк, у свою чергу, надав цінні матеріали для висвітлення обставин виходу УГКЦ із підпілля.

Кохавинська обитель зазнала великої руйнації під впливом антирелігійної політики комуністичного режиму: храм виконував функцію колгоспного складу, через що був дуже понівечений, а монастирські приміщення розділили для потреб колгоспу та місцевої школи-інтернату.

Вирішальним для відновлення осередку був людський фактор, адже ініціатором проведення реконструкції храму став світський священник, парох церкви у сусідньому до Кохавини селі Антонівка о. Василь Сенів, який і

спонукав отців-редемптористів взяти на себе місію відновлення святині з подальшим утворенням осідку Згромадження Найсвятішого Ізбавителя у Кохавині. Тож, коли перед провінційною радою постало питання про утворення постійного монастиря у Стрию чи Кохавині, головною спонукою зробити вибір на користь останньої можна визначити саме забезпечення людям наявності своєї церкви, адже початковим пріоритет ЗНІ у відновленні Кохавини була саме духовність. Та враховуючи саме цей фактор в подальшому організувалась уся праця у Марійському центрі. Таким чином, від 1992 року ЗНІ розпочали відновлення святині та створення там свого монастиря, який згодом став новіціятим редемптористів – місцем початкової формації нових покликаних до згромадження.

Реставрація храму та ремонтні роботи у монастирі відбувалися практично водночас, та через встановлення пріоритетності на провадження саме духовного життя, відновлення храму виходило на перший план.

Загалом зовнішній реставраційний процес сакральної споруди тривав до 2022 року та завершився перед найвизначнішою для святині подією за останні десятиліття – виданням папського декрету про віднову Великого відпусту у Кохавині. Фактично, цю подію можна вважати кульмінацією на всьому шляху реабілітації Кохавини через усвідомлення редемптористами важливості продовження традиції Великого відпусту.

Довершення монастиря, у свою чергу, було завершено дещо швидше – у 2010 році, що спонукало подальшу активізацію плекання нових покликаних до згромадження, виходячи з розширення можливостей надання якісного досвіду духовного життя новикам.

Окрім чоловічого монастиря редемптористів, у Кохавинському чернечому осередку проживає також і спільнота сестер Пресвятої Богородиці Фатімської, в основні обов'язки яких входить допомога у душпастирюванні, а відповідно – розширення взаємодії духовенства та мирян. На базі монастиря сестер було організовано реколекційний дім, який щорік приймає все більше паломників, що свідчить про плідну працю над відновленням колишньої слави святині.

Акцентуючи увагу на соціальній складовій розвитку парафії, важливо зазначити високий рівень заангажованості вірян, які формують низку релігійних спільнот при монастирі ЗНІ, роблячи значний вклад у розвиток обителі. У свою чергу, чернеча спільнота у соціальній сфері активно виконує свою харизму, проповідуючи Слово Боже серед тих, хто найбільш його спраглий. Зрештою, можна дійти висновку, що соціальна сфера виявилась найбільш дієвою у відновленні колишньої слави святині. Проаналізовані матеріали демонструють нам досить чітку картину того, як саме активна залученість вірян до соціальних процесів життя парафії та співдія духовенства розвитку суспільної царини позитивним чином вплинула на ревіталізацію осередку, залучаючи щоразу більшу кількість благочинців, які стали постійними меценатами святині.

Підсумовуючи, зазначу, що дана тема і надалі залишає за собою питання для подальшого дослідження, адже неможливо в одній роботі цілковито окреслити усі аспекти діяльності згромадження отців-редемптористів у Кохавині. Оскільки база дослідження – інтерв'ю єромонахів чину, а їх бачення обставин розвитку святині є суб'єктивним, ця тема потребує погляду не одного дослідника з подальшим висвітленням вужчих напрямків, до прикладу працю над медійним розвитком обителі, яка є значним у сьогоденні фактором, що впливає на функціонування всіх сфер життя Кохавини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела:

Архівні матеріали:

1. Дім Благовіщення Пресвятої Богородиці в Кохавино / Архів монастиря сестер Пресвятої Богородиці Фатімської УГКЦ, селище Гніздичів.
2. Інтерв'ю з владикою Володимиром Груцою, від 21.02.2024, м. Львів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.
3. Інтерв'ю з владикою Ігорем Возьняком, від 01.03.2024 // АПЦ, колекція Юлії Васишин.
4. Інтерв'ю з владикою Михайлом Бубнієм, від 29.02.2024, м. Львів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.
5. Інтерв'ю з владикою Петром Лозою, від 19.02.2024, м. Львів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.
6. Інтерв'ю з вл. Филимоном Курчабою, від 04.1994, м. Львів // Архів Інституту Історії Церкви, П-1-1-142
7. Інтерв'ю з Галиною Геброю, від 17.02.2024 року, с. Руда // АПЦ, колекція Юлії Васишин.
8. Інтерв'ю зі сестрою Ольгою Беш, від 11.04.2022, м. Тернопіль // Радіо Марія.
9. Інтерв'ю з отцем Володимиром Борейком ЧНІ, від 11.02.2024, м. Львів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.
10. Інтерв'ю з отцем Ігорем Колісником ЧНІ, від 026.02.2024, с. Гніздичів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.
11. Інтерв'ю з отцем Миколою Волосянком ЧНІ, від 14.06.1993, м. Львів // АПЦ, П-1-1-151
12. Інтерв'ю з отцем Михайлом Гасяком ЧНІ, від 03.02.2024, с. Гніздичів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.
13. Інтерв'ю з отцем Петром Мірчуком ЧНІ, від 15.02.2024, м. Львів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

14.Свідчення Гірняк Софії // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів, 2009

15.Свідчення Катерини Фрей, від 16.01.2024, селище Гніздичів // АПЦ, колекція Юлії Васишин.

16.Наказ № 1 по Гніздичівській допоміжній спецшколі-інтернат від 01.02.1963 року // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів.

17.Наказ № 4/61 по Кохавинському д/б Жидачівського р-ну Дрогобицької області від 18.01.1951 року // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів.

18.Наказ № 92 по Гніздичівській допоміжній спецшколі-інтернат від 30.04.1974 року // Архів монастиря св. Герарда, селище Гніздичів.

Література:

1. Кохавина: становлення святині та функціонування паломницького осередку / Юлія Васишин, Львів, 2023

2. М. Бубній. «Редemptористи візантійського обряду у Львівській митрополії УГКЦ в 1913-1939 роках» / Львів, 2003

3. М. Щудло, ЧНІ // Ювілейний Альманах ОО. Редemptористів Східного Обряду 1906-1956, Йорктон 1956

4. Правда про унію. Документи і матеріали / за ред. В. Ю. Маланчук, Львів: Каменярь 1968

5. M. Czerminski. Kochawina w przeszłości i dobie obecnej

6. M. Sas. *Świat postrzegany z perspektywy miraculum. Analiza kochawinских zapisek o cudach*. TeKa Historyka" 43, 2011

7. Stanisław Kiełb, *Matka Dobrej Drogi*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1999

Електронні ресурси:

1. Архібратство Матері Божої Неустанної Помочі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.cssr.lviv.ua/holy-virgin-icon/brotherhood/>

2. Віра і світло [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanski-organizaciji-ugkc/articles/vira-i-svitlo.html>

3. Відбувся Великий відпуст до Кохавини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stryugcc.org.ua/vidbuvsia-velykyi-vidpust-do-kokhavyny/>.

4. Встановлення годинника на Кохавинській вежі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1985363101785166&id=1715908055397340&rdid=YWr0Vi1JvtzafWPe.

5. День духовної віднови освітніх капеланів Стрийської єпархії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stryugcc.org.ua/den-dukhovnoi-vidnovy-pedahohiv-stryiskoi-ieparkhii/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR01ucsDi1NBxQyjMSoeS6Mfwer2Ab7YjxAAPwwImpacFhsgkobEhRY2SoU_aem_AYaFrAqeSRHUy8IsHyUXJNHwCy8avAireGU1qx e3ofMHbC8IV89ebyk3Ps48xqu1zpbLk1II0P9mdIxWQWsmkjkB.

6. Звіт про благодійний збір на авто для ЗСУ, від 23.04.2024, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/share/p/czkRM4Zv3Hyu4NhT/>

7. Згромадження сестер Пресвятої Богородиці Фатімської [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.cssr.lviv.ua/about/fatimski/>.

8. Історія Львівської провінції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/pro-redemptorystiv/istoriya-l-vivs-koi-provincii>.

9. Матері в молитві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanski-organizaciji-ugkc/articles/materi-v-molitvi.html>

10. Медиків Львова та Львівщини запрошують на духовно-мистецьку програму до Кохавини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ugcc.lviv.ua/2022/09/16/medykiv-lvova-ta-lvivshhyny-zaproshuyut-na-duhovno-mystetsku-programu-do-kohavyny/>

11. Оголошення про проведення благодійного ярмарку, від 11.10.2021, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.instagram.com/p/CU5EjVMtaJ3/?igsh=bWFmZHBtOXBncGdo>

12. Отці-редемптористи відзначили 30-ліття монастиря у Кохавині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://synod.ugcc.ua/data/ottsi-redemptorysty-vidznachyly-30-littya-monastyrya-u-kohavyni-9212>

13. Про заснування редемптористів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/zasnuvannya>.

14. Про історію Гніздичева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hnizdychiv.org.ua/community/history/hnizdychiv/>

15. Українська молодь – Христові [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanski-organizaciji-ugkc/articles/ukrajinska-molod-xristovi.html>

16. Харизма редемптористів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cssr.lviv.ua/pro-redemptorystiv/pro-redemptorystiv/haryzma-redemptorystiv>.

17. Wuest, Joseph. «Redemptorists.» The Catholic Encyclopedia. Vol. 12. New York: Robert Appleton Company, 1911. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.newadvent.org/cathen/12683a.htm>.

ДОДАТКИ

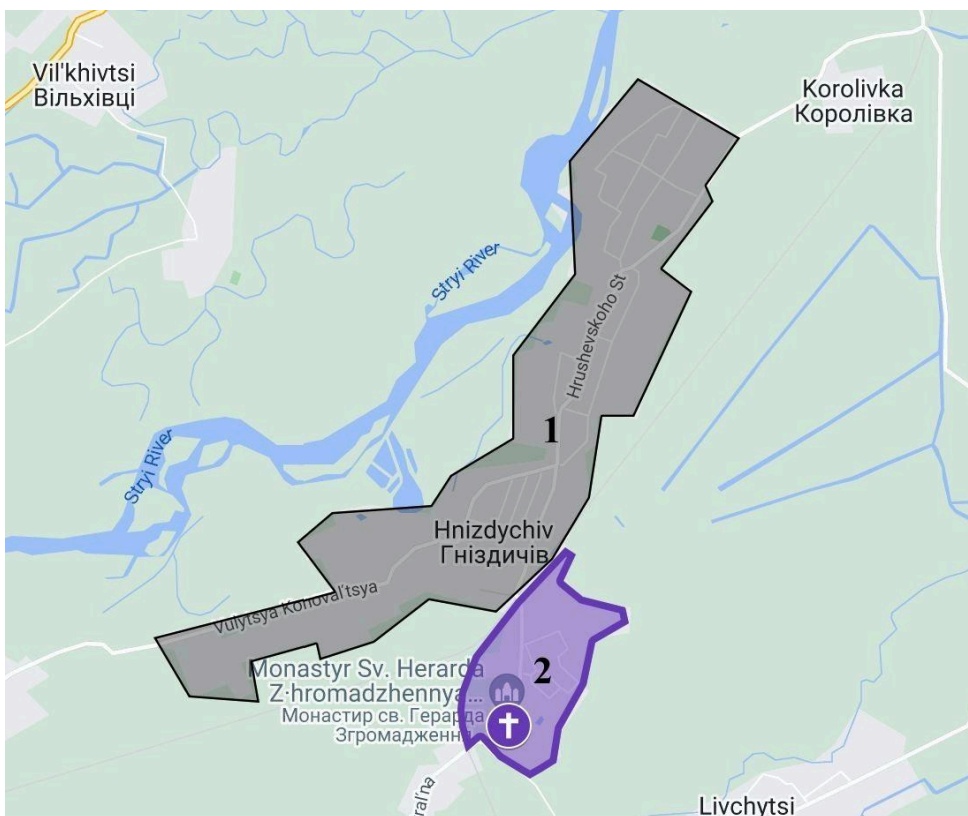
Додаток 1.

Настоятелі монастиря св. Герарда:

Мицак Володимир 1991 – 28 червня 2002
Бубній Михайло 28 червня 2002 – 7 червня 2005
Гнатишак Микола 7 червня 2005 – 1 червня 2008
Олещук Віталій 1 червня 2008 – 11 квітня 2010
Лоза Петро 11 квітня 2010 – 1 квітня 2014
Груца Володимир 1 квітня 2014 – 19 лютого 2015
Стельмах Ігор 19 лютого 2015 — 31 липня 2019
Колісник Ігор 31 липня 2019 – 2 січня 2021
Борейко Володимир 3 січня 2021 – лютий 2023
Гасяк Михайло лютий 2023 – донині

Додаток 2.

Парафії у селищі Гніздичів.

1. Парафія церкви св. безсрібників Косми і Даміана
2. Парафія храму Покрови Пресвятої Богородиці (Кохавина)

Додаток 3.

Літургія біля каплиці на місці колишньої криївки УПА.

З домашнього архіву о. Петра Мірчука.

Додаток 4.

Комора для зберігання зерна біля бічної нави костелу.

З домашнього архіву о. Петра Мірчука.

Додаток 5.

Вигляд зруйнованого Кохавинського храму.

З домашнього архіву о. Петра Мірчука.

Додаток 6.

Вихованці школи-інтернату після Хрещення. На фото о. Петро Мірчук.

З домашнього архіву о. Петра Мірчука.

Додаток 7.

*Божественна Літургія з нагоди освячення Храму. Очолює вл. Филімон
Курчаба.*

З домашнього архіву о. Петра Мірчука.

Додаток 8.

Перша парафіяльна місія.

З домашнього архіву о. Петра Мірчука.

Додаток 9.

Встановлення місійного хреста.

З домашнього архіву о. Петра Мірчука.

Додаток 10.

Поховання о. Яна Тшопінського при вході у храм.

Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Додаток II.

Рештки о. Яна Тиопінського після експертизи.

З архіву монастиря св. Герарда.

Додаток 12.

Перепоховання решток о. Яна Тшопінського на новому цвинтарі.

На фото отці Віталій Олещук та Микола Волосянко.

З архіву монастиря св. Герарда.

Додаток 13.

*Вигляд відреставрованого собору.
З домашнього архіву Юлії Васишин.*

